James Baldwin

Bundan Sonrası Ateş

Çeviren: Kıvanç Güney

DENEME

2. baskı

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

BUNDAN SONRASI ATEŞ

James (Arthur) Baldwin cinsellik ve kimlik sorunu gibi konuları işleyen romanları ve insan haklarını savunan ve ırkçılığa karşı yazılarıyla tanınır. 1924'te Harlem'de (New York, ABD) doğdu. Liseden mezun olduktan sonra ufak işlerde çalışırken bir taraftan da yazmaya başladı. İlk romanı *Go Tell It on the Mountain* (*Git Onu Dağda Anlat*) 1953'te çıktı. Baldwin, Harlem'de genç bir vaiz olarak yaşadıklarını yansıtan bu kitapla hemen elde ettiği başarıyı, eşcinsel aşkı ele aldığı romanı *Giovanni's Room* (1956; *Giovanni'nin Odası*, 2006, YKY) ile pekiştirdi.İstanbul'da yazdığı *Another Country* (1962; *Bir Başka Ülke*, 2005, YKY) adlı romanı edebi bir patlama olarak nitelendirildi. Oyun ve çocuk kitapları da yazan Baldwin, Rosenwald, Guggenheim, *Partisan Review* ve Ford Vakfı gibi birçok edebiyat ödülü kazandı. 1970'te, John Herbert'in *Fortune and Men's Eyes* oyununu *Düşenin Dostu* adıyla Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu'nda sahneledi. James Baldwin 1987'de Fransa'da mide kanserinden öldü.

Kıvanç Güney Ankara'da doğdu. T.E.D. Ankara Koleji'ni ve Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra 2002 yılında Irvine Welsh'in *Porno* adlı romanını Türkçeye çevirerek edebiyat çevirisi alanında çalışmaya başladı. Diğer çevirileri arasında, yine Irvine Welsh'in *Olağanüstü: Üç Kimyasal Romans* adlı öykü kitabı, Jonathan Gould'un *Bartimaeus Üçlemesi* adlı çocuk romanları ve Hari Kunzru'nun *Gölgenin Gölgesi* adlı romanı sayılabilir. Halen Ankara'da yaşamaktadır.

James Baldwin'in
YKY'deki kitapları:

Bir Ba ka Ülke *(roman, 2005)*
Bundan Sonrası Ate *(deneme, 2005)*
Giovanni'nin Odası *(roman, 2006)*
Sokağın Dili Olsa *(roman, 2007)*
Dost Mektupları *(2007)*

JAMES BALDWIN

Bundan Sonrası Ateş

Çeviren
Kıvanç Güney

Deneme

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 2300
Edebiyat - 701

Bundan Sonrası Ateş / James Baldwin
Çeviren: Kıvanç Güney

Kitap Editörü: Selahattin Özpalabıyıklar
Düzelti: Fahri Güllüoğlu

Kapak Tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi, No: 26, Acar Bi
34524, Haramidere - Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (0 212) 422 18 34 Faks: (0 212) 422 18 04
www.acarbasim.com
Sertifika No: 11957

ABD'de ilk basım: Dial Press, 1963
Büyük Britanya'da ilk basım: Michael Joseph, 1963
Çeviriye kaynak alınan basım: Penguin Books, 1964
"Zindanım Sarsıldı" (My Dungeon Shook) ilk olarak Madison, Wisconsin'de çıkan Progressive dergisinde yayımlanmıştır.
"Çarmıhta" (Down at the Cross) ilk olarak "Zihnimin Bir Bölgesinden Mektup" (Letter from a Region in My Mind) başlığıyla New Yorker dergisinde yayımlanmıştır.
© James Baldwin 1962, 1963. Telif hakkı yenilenmiştir. Bu çeviri James Baldwin Estate ile yapılan anlaşmayla yayımlanmıştır.

1. baskı: İstanbul, Ocak 2006
2. baskı: İstanbul, Mayıs 2017
ISBN 978-975-08-1052-X

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2017
Sertifika No: 12334
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeraltı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

ZİNDANIM SARSILDI
(Azat Edilmenin Yüzüncü Yıldönümünde Yeğenim James'e bir Mektup) • 11

ÇARMIHTA
(Zihnimin Bir Bölgesinden Mektup) • 19

James
James
Luc James
için

“Tanrı Nuh’a gökkuşağını gösterdi,
Artık su yok, bundan sonrası ateş!”

ZİNDANIM SARSILDI

Azat Edilmenin Yüzüncü Yıldönümünde
Yeğenim James'e Bir Mektup

Sevgili James:

Bu mektuba beş kez başlayıp beş kez yırttım. Sürekli senin yüzünü görüyorum, aynı zamanda babanın ve benim kardeşimin olan o yüzü. Onun gibi sen de, zalim ve haşin olduğunu sezdirecek ve buna kuşku bırakmayacak şekilde sert, karanlık, kırılgan ve hırçınsın, çünkü hiç kimsenin yumuşak kalpli olduğunu düşünmesini istemezsin. Belki bu konuda dedene benziyorsun, bilmiyorum, ama hem senin hem de babanın fiziksel açıdan onu fazlasıyla andırdığınız kesin. Eh, o öldü, seni hiç görmedi ve berbat bir hayatı oldu; ölümünden çok daha önce yenilmişti, çünkü en derinlerde bir yerde, beyaz adamın kendisi hakkında söylediklerine gerçekten inanmıştı. Bu denli kutsal olmasının nedenlerinden biri de buydu. Eminim baban sana bütün bunlar hakkında bir şeyler anlatmıştır. Ne sen ne de o kutsallığa karşı bir eğilim göstermiyorsunuz: Cidden başka bir çağa aitsiniz, Negro ülkeyi terk ettikten ve rahmetli E. Franklin Frazier'ın "yıkım şehirleri" dediği o yere gittikten sonra olanların bir parçasısınız. Sizler ancak beyaz dünyanın *nigger** dediği şey olduğunuza inandığınızda yok edilebilirsiniz. Bunu seni sevdiğim için söylüyorum ve lütfen asla unutma.

İkinizi de bütün yaşamınız boyunca tanıdım, babacığını kollarımda ve sırtımda taşıdım, hem öptüm hem de kıçına şaplak

* *Negro* ve *nigger* kelimeleri, tam çevirileri mümkün olmadığından metinde olduğu gibi bırakılmıştır. Kabataslak bir çeviriyle, *Negro* kelimesi "Amerikan zencisi" ondan türeyen *nigger* kelimesiyse "kara marsık" olarak çevrilebilir. İlk kullanılmaya başlandığında ağır küfür ve hakaret anlamı taşıyan *nigger* kelimesi, yıllar boyunca bir kavram haline gelmiş, bazı siyahlar tarafından kendilerini tanımlamak için kullanılarak olumsuz anlamlarından soyutlanmaya çalışılmış, yine de çevresinde yaratılan efsane ve tartışmalar hiçbir zaman son bulmamıştır. Genel görüş olarak son durum siyahlara siyahlardan başka kimsenin *nigger* diyemeyeceği yönünde. Bazılarının hayaliyse herkesin herkese *nigger* diyebildiği, küfür ve hakaret anlamlı hiçbir sözcüğün kalmadığı bir dünyada yaşamak (ç. n.)

attım, yürümeyi öğrenişini izledim. Bu kadar eskiden tanıdığın biri oldu mu hiç, bilmiyorum; birini bu kadar uzun süre, önce bebek, sonra çocuk, sonra bir erkek olarak sevdiğinde, zaman, insan olmanın acısı ve emeğe karşı tuhaf bir bakış açısı kazanıyorsun. Babanın yüzüne bakınca gördüklerimi başka insanlar göremez, çünkü ben senin babanın bugünkü yüzüne baktığımda geçmişte ona ait olan bütün öteki yüzlerini de görüyorum. Kahkaha attığında, onun hatırlamadığı bir kileri ve onun hatırlamadığı bir evi görüyorum, bugünkü kahkahasında çocukluk kahkahalarını da işitiyorum. Sövüp saydığında, kiler merdivenlerinden düşüşünü ve inlemelerini hatırlıyorum, benim ya da büyükbabanın elimizle kolayca sildiğimiz o gözyaşlarını anımsamak bana acı veriyor. Ama artık kahkaha atışında, konuşmalarında ve şarkılarında duyulan, sessizce içine akıttığı o gözyaşlarını kimsenin eli silemez. Dünyanın kardeşime ne yaptığını ve onun nasıl kılpayı kurtulduğunu ben biliyorum. Daha da kötüsü, ülkemin ve yurttaşlarımın, geçmişte de bugün de, yüzbinlerce hayatı daha mahvettiğini ve mahvetmeye devam ettiğini, bundan haberleri dahi olmadığını, bilmek bile istemediklerini biliyorum. Ülkemin ve yurttaşlarımın işlediklerini düşündüğüm, bu yüzden ne benim ne zamanın ne de tarihin onları hiçbir zaman affetmeyeceği suç bu işte. Yıkım ve ölüm söz konusu olduğunda bir insan sert ve filozofça davranabilir, hatta davranmak için çaba göstermelidir, insan insan olalı, insanlığın çoğunun en iyi başardığı iş budur zaten. (Ama unutma: İnsanlığın *çoğu* insanlığın *tümü* değildir.) Ancak, mahva neden olanların aynı zamanda masum olmalarına izin verilemez. Suçu oluşturan masumiyettir.

İşte, sevgili adaşım, Charles Dickens'ın yüzyıldan daha eski bir Londra'da bizler için betimlediğinden çok da uzak olmayan koşullar altında doğmana neden olan bu masum ve iyi niyetli insanlar, senin yurttaşlarındır. (Masumlar korosunun haykırdığını duyar gibiyim, "Yo! Bu doğru değil! Nasıl da *nefret* dolusun!" Ama ben bu mektubu *sana* yazıyorum, çoğu senin varlığından henüz haberdar bile olmadığından, *onlarla* nasıl baş edebileceğini biraz olsun anlatabilmek için. Senin hangi koşullar altında doğduğunu *biliyorum*, çünkü oradaydım. Yurttaşların orada *değillerdi*, hâlâ da yakınına yaklaşamadılar. Büyükannen

de oradaydı ve şimdiye kadar kimse onu nefret dolu olmakla suçlamadı. Masumların ona bir uğramalarını öneririm. Bulunması zor biri değil. O bütün hayatları boyunca onlar için çalıştı ama yurttaşların *onun* varlığından da habersizler.)

Neyse, doğdun işte, buraya geldin, on beş yıl kadar önceydi; seni içinde taşıdıkları sokaklara göz gezdiren, içine getirdikleri duvarlara bakıp duran baban, annen ve büyükannenin, bunu yapmak için her türlü nedene sahip olsalar da, kalpleri nasır tutmamıştı. İşte buradaydın Koca James, sana benim ismimi vermişlerdi –sen iri bir bebektin, ben değilmişim– buradaydın: Sevilmek için. Sevilmek için bebek, bütün gücüyle, hemen ve sonsuza kadar, sevgisiz dünyaya karşı güçlenmen için. Şunu unutma: Bugün burasının senin için ne kadar siyah göründüğünü biliyorum. O gün de kötü görünüyordu, evet, titriyorduk. Titremeye hâlâ son vermedik ama birbirimizi sevmemiş olsak, hiçbirimiz başaramazdık. Ve şimdi çocukların için ve çocuklarının çocukları için sen de başarmalısın çünkü biz seni seviyoruz.

Bu masum ülke, aslında içinde kaybolup gitmeni umarak, bir gettoya tıktı seni. Ne demek istediğimi tam olarak ifade edeyim, meselenin kalbi burada atıyor çünkü, ülkemle olan kavgamın kökleri burada. Doğmuş olduğun yerde doğmanın ve yüz yüze geldiğin gelecekle karşılaşmanın siyah olmanın dışında *hiçbir nedeni* yok. Sırf bu nedenle tutkunun sınırlarının sonsuza kadar çizilmiş olması bekleniyor. Değersiz bir insan olduğunun acımasız bir kesinlikle, mümkün olan her yolla, sana iletildiği bir toplumun içine doğdun. Kusursuzluğu özlemen beklenmiyordu: Vasatlıkla barış yapman bekleniyordu. Nereye dönersen dön James, dünyada geçirdiğin şu kısacık zamanda, nereye gidebileceğin ve ne yapabileceğin (ve bunu nasıl yapabileceğin), nerede yaşayabileceğin ve kiminle evlenebileceğin söylendi sana. Yurttaşların bu konuda benimle aynı fikirde değil biliyorum, onların "Abartıyorsun," dediklerini duyar gibiyim. Onlar Harlem'i bilmezler ama ben biliyorum. Sen de. Hiçbir konuda, ben de dahil, kimsenin sözüne inanma; yalnızca kendi deneyimine güven. Geldiğin yerde gidebileceğin mesafenin gerçekte hiçbir sınırı olmadığını bil. Yaşamının ayrıntıları ve sembolleri, kasıtlı olarak, beyaz insanların hakkında söylediklerine inanacağın şekilde

yapılandırılmıştır. Onların inançları kadar, yaptıkları ve katlanmak zorunda kaldığın şeylerin de, senin değersiz olmanla değil, kendi insanlık dışı acımasızlıkları ve korkularıyla ilgili olduğunu unutmamaya çalış. Lütfen, sevgili James, bugün o gencecik zihninde kopan fırtınanın içinde, *kabullenme* ve *bütünleşme* sözcüklerinin ardındaki gerçeklik konusunda açık görüşlü olmaya çalış. Beyaz insanlara benzemek için çabalamana hiç gerek olmadığı gibi, *onların* seni kabul etmeleri gerektiğine dair küstahça varsayımları da hiçbir temele dayanmıyor. Korkunç olan şu ki, eski dostum, asıl *senin* onları kabul etmen gerekiyor. Ve bu konuda çok ciddiyim. Onları kabul etmelisin, hem de sevgiyle. Çünkü bu masum insanların başkaca bir umudu yok. Onlar, gerçekte, hâlâ anlayamadıkları bir tarihin içinde tutsaklar; anlayana kadar da ondan kurtulamayacaklar. Uzun yıllar boyunca, sayısız neden yüzünden, siyah adamın beyaz adamdan aşağı olduğuna inanmak zorunda kaldılar. Aslında, çoğunluğu gerçeğin ne olduğunu çok iyi biliyor ama senin de farkına varacağın gibi, insanlar bildiklerine uygun olarak davranmakta zorlanırlar. Harekete geçmek adanmışlık ister, adanmışlıksa tehlikede olmak demektir. Bu durumda, beyaz Amerikalıların çoğunluğunun zihninde, tehlike, kimliklerini kaybetmektir. Bir sabah uyandığında parlayan güneşin yanında bütün yıldızların yanıp söndüğünü görmenin senin için nasıl bir his olacağını hayal etmeye çalış. Doğanın düzenine aykırı olduğu için korkacaktın. Evrendeki her değişim, bir bireyin kendi zannettiği gerçekliğine karşı öylesine derinden bir tehdittir ki, bu nedenle dehşet vericidir. İşte, siyah adam da beyaz adamın dünyasında böylesi sabitlenmiş bir yıldız, yerinden oynatılamaz bir sütun olagelmiştir: O yerinden oynadıkça, cennet ve yeryüzü de temellerinden sarsılır. Sen korkma sakın. Gettonun içinde kaybolup gitmenin umulduğunu söylemiştim, beyaz adamın yaptığı tanımların ötesine geçmene, ismini tam olarak telaffuz etmene asla izin verilmeyerek yitip gitmenin. Sen de, birçoklarımız da, şimdiye kadar bu umudu boşa çıkardık ve ürkünç bir yasa, ürkünç bir çelişki gereği, senin mahkûmiyetinin kendilerini güvenli kıldığına inanan bu masumların gerçeklikle bağları kopuyor şimdi. Ama bu adamlar senin kardeşlerin; yitik, küçük kardeşlerin. Ve eğer *bütünleşme* sözcüğünün bir anlamı

varsa, işte o anlam budur: Bizlerin, sevgiyle, kendilerini olduğu gibi görmek, gerçeklikten kaçmayı bırakıp onu değiştirmeye başlamak için kardeşlerimizi zorlamamız. Burası senin yuvan dostum, yuvandan kopma; burada büyük adamlar büyük işler başardı, yine başaracaklar ve bizler Amerika'yı olması gerektiği gibi bir Amerika yapabiliriz. Zor olacak James ama sen güçlü ve sabırlı köylülerin soyundan geliyorsun, pamuk toplayıp nehirlere set çeken, demiryolları kuran, en çetin, en zorlu koşullar altında bile kimsenin dil uzatamayacağı, muazzam bir saygınlığa ulaşmayı başaran adamların soyundan. Homeros'tan bu yana en büyüklerinden bazıları dahil, büyük şairlerden oluşan koca bir nesle sahipsin. İçlerinden biri söyle demişti, *Tam yitip gittiğimi sandığımda, Zindanım sarsıldı ve zincirlerim çözüldü.*

Sen de biliyorsun ben de, bu ülke yüz yıllık özgürlüğü yüz yıl erken kutluyor. Onlar özgürleşmeden biz özgür olamayız. Tanrı seni kutsasın James, ve yardımcın olsun.

Amcan

James

ÇARMIHTA

Zihnimin Bir Bölgesinden Mektup

Beyaz Adam'ın yükünü devral,
Sakın daha azı için eğme belini,
Ya da Özgürlük için fazla yalvarma,
Gizlemek için bezginliğini;
Haykırsan da usulca söylesen de,
Yapsan da yapmasan da,
Suskun, kasvetli insanlar
Tanrıların ve senden önce gelecektir

Kipling

Kurtarıcımın öldüğü çarmıhta,
Günahlarımdan arındığım için ağladığım o yerde,
Kan kalbime işlendi,
O'nun görkemine şarkı söylerken

İlahi

On dördüme girdiğim yaz boyunca dini açıdan uzun süreli bir kriz yaşadım. "Din" sözcüğünü genel ve keyfi kullanımı anlamında, Tanrı'yı, O'nun azizleri, melekleri ve alevler içindeki cehennemini daha sonra keşfettiğimi kastederek kullanıyorum. Hıristiyan bir ulusta yetiştiğim için de, bu varlığı tek Tanrı olarak kabul etmiştim. O'nun yalnızca bir kilisenin –aslında, *bizim* kilisemizin– duvarları içinde var olduğunu, Tanrı ve güvenlik sözcüklerininse eşanlamlı olduklarını zannediyordum. "Güvenlik" sözcüğü, kullandığımız anlamda "dini" sözcüğünün gerçek anlamına getirir bizi. Bu yüzden, daha uygun bir başka şekilde söylemek gerekirse, on dört yaşımdayken, yaşamımda ilk kez korkmaya; hem içimdeki hem dışımdaki kötülükten korkmaya başladım. O yaz Harlem'de etrafımda gördüklerim her zaman gördüğüm şeylerdi, değişen bir şey yoktu. Ama bulvardaki fahişe, pezevenk ve haraççılar, bir anda kişisel bir tehdit haline gelmişti benim için. Daha önce onlardan biri olabileceğim hiç aklıma gelmezdi ama artık bizleri oluşturan koşulların aynı koşullar olduğunun ayırdındaydım. Dostlarımdan çoğunun yazgısı belirgin olarak bulvara doğru yönelmişti, babamın dediğine bakılırsa ben de onlarla birlikte gidiyordum. Arkadaşlarım içki ve sigara içmeye başlamış –önce bir hevesle, sonra sızlanarak– cinsel kariyerlerine dalmışlardı. Benden yalnız birkaç yaş büyük, kilise korosunda söyleyen ya da Pazar okulunda ders veren kızlar, o kutsal anne-babaların çocukları, o ürkünç başkalaşımlarını gözlerimin önünde geçirdiler. Yaşadıkları dönüşümün en şaşırtıcı yönü tomurcuklanan göğüsleri ya da kıvrımlanan kalçaları değil; gözlerinde, yaydıkları enerjide, kokularında ve seslerinin yankısında algılanan daha derin, daha belirsiz bir şeydi. Bulvardaki yabancılar gibi, bir göz açıp kapayışta, anlatılmaz derecede farklı ve gerçek olamayacak kadar *var* olmuşlardı. Yetiştiriliş

tarzım gereği, bütün bu olanların içimde uyandırdığı beklenmedik rahatsızlık ve sesimle, aklımla ya da bedenimle bundan sonra neler yapabileceğimi bilmediğim gerçeği kendimi yeryüzündeki en yozlaşmış insan gibi hissetmeme neden oldu. Bu kutsal kızların benim korkarak işlediğim günahlardan, aynı anda hem Rusya stepleri kadar soğuk ve zevksiz, cehennemin bütün alevlerinden de, açık farkla, daha sıcak olan haşin, suçluluk yüklü, sancılı ortak deneylerimizden zevk alır görünmeleri de işleri kolaylaştırmıyordu.

Yine de, bu değişimlerden daha derin, daha tanımsız bir şeyler vardı beni korkutan. Hem erkeklerde hem kızlarda görülebiliyordu ama erkeklerde, nedense, bir şekilde, daha görünürdü. Kızlar tarafında, onların kadın olmadan önce birer anne haline gelişlerini izliyordunuz. Garip ve gerçekten biraz ürkütücü bir sabit fikirlilik sergilemeye başlamışlardı. Bunu ne şekilde açığa vurduklarını söyleyebilmek zor: Dudaklarındaki keskin ve gergin bir şey, bakışlarındaki uzağı (ama neyi?) gören bir şey, yürüyüşlerindeki yeni ve ezici bir kararlılık, sesteki bir aciliyet. Artık biz erkeklere takılmıyorlardı; "Ruhlarınızı düşünseniz iyi olur!" diyerek, sert bir dille kınıyorlardı. Çünkü bulvarda olup bitenleri kızlar da görüyordu, kendileri için yanlış atılacak tek bir adımın ağır bedelinin ne olacağını, korunmaları gerektiğini ve onları koruyabilecek tek şeyin bizler olduğunu biliyorlardı. Tanrının oltaya taktığı yemler olmayı kabul edip, İsa için erkeklerin ruhlarını kurtararak, bedenlerini evliliğe bağlamaları gerektiğini anlamışlardı. Yanma zamanı gelmişti çünkü ve "Yanmaktansa," demişti –başka bir yerde, en alışılmadık ve sarsıcı bir kesinlikle kendini "zavallı bir adam" olarak tanımlayan– Aziz Pavlus, "evlenmek yeğdir." Erkeklerdeyse, sanki yaşamın uzun ve sert kışına hazırlanırmış gibi garip, ihtiyatlı, şaşkın bir umutsuzluk sezmeye başlamıştım. Tepki gösterdiğim şeyin ne olduğunu o zamanlar henüz bilmiyordum; kendilerini bıraktıklarını söyleyip duruyordum kendi kendime. Kızların en az anneleri kadar şişmanlamaları kaderden sayıldığı gibi, erkeklerin de babalarından daha fazla yükselemeyecekleri ortadaydı. Bu yüzden okul kimsenin kazanamayacağı bir çocuk oyunu olarak algılanmaya, çocuklar okulu bırakıp çalışmaya başladı. Babam benim de aynı şeyi

yapmamı istiyordu. Öğrenimin bana kazandıracakları konusunda hayal kurmaktan artık vazgeçmiş olmama rağmen reddettim, oysa çoktan yeterli sayıda kolej mezunu muslukçu tanımıştım. Arkadaşlarım artık "şehirde", iş peşindeydi, kendi deyimleriyle "adamla savaşıyorlardı." Dış görünümlerine, giyimlerine, yapıp ettiklerine daha az özen göstermeye başlamışlardı; boş bir binada, ikili, üçlü, dörtlü gruplar halinde bir testi şarabı ya da bir şişe viskiyi paylaşıp söyleşirken, sövüp sayarken, dövüşüp, bazen de ağlarken görebilirdiniz onları: Kaybolmuş, kendilerini bunaltan şeyin ne olduğunu tam olarak bilemeden ama adını "adam" koyarak, beyaz adam. Ve kendileriyle güneş arasında; kendileriyle aşk, yaşam ve güç arasında duran o bulutu kovmanın hiçbir yolu yok gibi görünüyordu, kendileri ve istedikleri şey her neyse. Koşullarını değiştirmek adına yapabileceklerinin ne kadar az olduğunu görebilmek için fazla zeki olmaya gerek yoktu, her mesai günü, gün boyunca burun buruna geldiğin aralıksız ve haksız aşağılanma ile tehlikenin seni uçurumun kenarına yollaması için anormal derecede duyarlı olman gerekmiyordu. Aşağılanma bir tek mesai günlerini ya da işçileri de kapsamıyordu; on üç yaşındaydım ve Kırk Üçüncü Sokak'taki kütüphaneye gitmek için Beşinci Cadde'de yürüyordum, sokağın ortasındaki aynasız yanından geçerken homurdanmıştı, "Siz *nigger*'lar neden ait olduğunuz mahallede kalmıyorsunuz ki?" On yaşımdayken ve kesinlikle daha büyük göstermezken, iki polis üstümü arayarak, bu arada soyum sopum ve olası cinsel eğilimim hakkında komik (bir o kadar da dehşet verici) yorumlarda bulunarak eğlenceli zamanlar geçirmiş, hediyesi olarak da, Harlem'in boş arsalarından birinde sırtüstü yere yapışık vaziyette bırakmışlardı beni. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde, savaş boyunca ve sonrasında, çoğu arkadaşım orduya kaçtı ve hepsi değişti, çok azı iyiye doğru, çoğu hasar gördü ve çoğu da öldü. Diğerleri başka eyalet ve şehirlere kaçtılar; yani başka gettolara. Kimileri şaraba, viskiye ya da şırıngaya dadandı, hâlâ da kurtulamadılar. Geriye kalanlarsa, benim gibi, kiliseye kaçtılar.

Çünkü günahın bedeli her yerde görülüyordu, şarap lekeli ve sidikle kaplı bütün boş binalarda, ortalığı çınlatan her ambulans sireninde, pezevenklerin ve fahişelerinin yüzlerindeki her kesik

izinde, bu tehlikenin içine yeni doğan her bir çaresiz bebekte, bulvardaki kavgalarda kullanılan her bir bıçak ve tabancada ve felaketlerle dolu her bir haber bülteninde: Bir kuzen, altı çocuk annesi, bir anda çıldırmış, çocuklar oraya buraya dağılmış; dirençli, yıkılmaz bir teyzenin yıllar süren ağır işçiliğinin ödülü küçücük, berbat bir odada, ağır ağır ve acılar içinde ölmek olmuş; birinin hayat dolu, zeki oğlu kendi elleriyle ebediyete göçmüş; bir diğeri soygunculuğa başlayıp kodese düşmüş. En beter örnekleri bunlar olmayan korkunç söylentiler, tahminler ve kefişlerle dolu bir yazdı. Suç gerçek olmuştu örneğin –ilk kez– bir olasılık değil olasılığın *ta kendisi* olarak. Çalışıp para biriktirerek koşullarınızı yok sayamazdınız; o kadar çok parayı çalışarak kazanmanız mümkün değildi zaten, ve, üstüne üstlük, toplum en başarılı Negro'ların bile, özgür olabilmek için, bir banka hesabından daha fazlasına ihtiyacı olduğu konusunda hemfikirdi. Bir isme, bir manivela kuvvetine, korku uyandıracak bir araca ihtiyacınız vardı. Paçasını kurtarabileceği sürece polisin sizi kırbaçlayıp içeri tıkabileceği apaçık ortadaydı, geriye kalanlar –ev kadınları, taksi şoförleri, asansörcü çocuklar, bulaşıkçılar, barmenler, avukatlar, hâkimler, doktorlar ve manavlar– sizi hayal kırıklıkları ve kinlerini akıtabilecekleri bir girdap olarak kullanmaktan, içten gelen, insancıl ve verici bir duygunun itkisiyle, asla vazgeçmeyeceklerdi. Ne uygarlaşmış sağduyu ve akıl, ne de Hıristiyanlık sevgisi bu insanların size kendilerine davranılmasını istediklerinin varsayıldığı şekilde davranmalarını sağlamayacaktı; bunu sağlayabilecek ya da sağlayabilecekmiş gibi görünen tek şey sizin misilleme yapma gücünüzden korkmalarıydı ki bu da yeterince iyiydi (hâlâ da öyle). Bu noktada çok yoğun bir kafa karışıklığı ortaya çıkıyor ama ben beyazlar tarafından "kabul edilmeye" hevesli çok fazla Negro tanımıyorum, onlar tarafından sevilmek isteyense daha az; onların, yani siyahların tek istediği bu gezegende geçireceğimiz kısacık ömrün her anında kafalarına kafalarına vurulmaması. Bu ülkedeki beyazların kendilerini ve birbirlerini kabullenmeyi ve sevmeyi öğrenmek için yapmaları gereken yeterince şey var zaten, hemen yarın olmayacak ve hiçbir zaman olmayabilir de ama bunu başardıklarında, Negro sorunu da ortadan kalkacaktır, çünkü artık ona ihtiyaç kalmayacaktır.

Biz Harlem'dekilerden daha iyi koşullarda yaşamış ve yaşayan insanlar, yukarıda kısaca tanımlanan psikolojiyi ve insan doğasına bakış açısını kuşkusuz iç karartıcı ve had safhada şoke edici bulacaktır. Ama Negro'nun beyaz dünya deneyiminin, beyaz dünyanın içinde yaşadığını iddia ettiği standartlara karşı, içinde pek bir saygı uyandırması beklenemez. Kendi koşulları beyazların bu standartlara uygun olarak yaşamadıklarına dair ezici ve şiddetli bir kanıttır. Negro hizmetçiler nesillerdir beyaz evlerinden ufak tefek şeyler aşırır, suçluluk duygusunu biraz olsun hafiflettiği ve beyazların doğuştan üstün olduğunu doğruladığı için beyaz insanlar da bu durumdan zevk alırlar. En saf, en köle ruhlu Negro bile kendi durumuyla hizmet ettiği insanların durumu arasındaki eşitsizlikten etkilenmeden edemezdi; ne saf ne de köle ruhlu olan Negro'larsa beyazları soyarak yanlış bir iş yaptıklarını asla düşünmediler. Püriten-Yankilerin erdemin refahı getireceği inancına rağmen, paranın Hıristiyanlık değerlerine bağlılıkla kazanılacağı ya da elde tutulacağından şüphe duymak için Negro'ların mükemmel nedenleri vardı; siyah Hıristiyanlar için işlerin böyle yürümediği ortadaydı. Nereden bakarsanız bakın, siyahların özgürlüğünü ellerinden alan ve yaşamlarının her anında bu hırsızlığın keyfini süren beyazların üzerinde durdukları hiçbir ahlaki temel yoktu. Hâkimler, jüriler, çifteler, yasa, tek kelimeyle güç, onların elindeydi. Ama bu saygı duyulacak değil korkulacak, ne pahasına olursa olsun uzağında durulacak, suçla yüklü bir güçtü. Beyaz dünya tarafından vaaz edilen ancak uygulanmayan bu değerlerse Negro'ları boyunduruk altında tutmanın başka bir yoluydu yalnızca.

İşte, o yaz, suçla ilgili bir mesleğin tehlikeleriyle aramda olduğunu varsaydığım ahlaki sınırların yok denecek kadar zayıf olduğu ortaya çıkmıştı. Bir suçlu olmamak için geçerli hiçbir neden ya da prensip bulamıyordum kesinlikle ve bu eksiklik için suçlanacak olan benim yoksul, Tanrı korkusuyla yaşayan anne-babam değil toplumdu. Gettoyla asla barış yapmamaya, bir beyazın üstüme tükürmesinden, bu cumhuriyetteki "yerimi" kabul etmektense ölüp cehenneme gitmeye buz gibi kararlıydım; hatta o zamanlar zannettiğimden daha da kararlıydım. Bu ülkedeki beyaz insanların bana kim olduğumu söylemelerine, beni

bu şekilde sınırlayarak, bir toz beziyle silip atmalarına izin vermeye hiç niyetim yoktu. Yine de, elbette, aynı zamanda üstüme tükürülüyor, tanımlanıp nitelendiriliyor ve sınırlandırılıyordum, toz beziyle silinip atılmamsa pek bir çaba gerektirmiyordu. Bu noktaya ulaşan her Negro çocuk –benim durumumda, en azından o yıllarda– yaşamak istediği için, ilk olarak, büyük tehlike içinde olduğunun ve bir an önce bir "şey", kendini yukarı çekip yoluna başlamasını sağlayacak bir *püf noktası* bulması gerektiğinin farkına varır. *Ve püf noktasının ne olduğu önemli değildir*. Beni asıl korkutan şey –kapının çok fazla sayıda tehlikeye açıldığını ortaya çıkardığından– işte bu son farkındalık olmuş ve kilisenin içine fırlatılıp atılmama yol açmıştı. Ve öngörülemez bir çelişki nedeniyle, sonradan, püf noktası benim için kilisedeki görevim oluverdi.

Yetenek ve becerilerimi değerlendirmeye kalktığımda, neredeyse hiçbir şeye sahip olmadığımı gördüm. İstediğim yaşama ulaşabilmek için, mümkün olan en kötü el bana dağıtılmış gibiydi. Para için dövüşemezdim; bunu birçoğumuz denemiş ama çok azımız başarılı olmuştu. Şarkı söyleyemezdim. Dans edemezdim. İçinde büyüdüğüm dünya tarafından fazlasıyla koşullandırılmış olduğum için yazar olma fikrini ciddiye almaya henüz cesaret edemiyordum. Kalan tek olasılık benim de bulvardaki sefil insanlardan biri olmam gibi görünüyordu, aslında o zamanlar düşündüğümden daha az sefillerdi ama yine de beni müthiş korkutuyorlardı, hem o hayatı yaşamak istemediğim hem de bana hissettirdikleri için. Her şey beni ateşlendiriyordu ve –bu bile yeterince kötüyken– ben kendim de bir ateş ve günaha çağrı kaynağı haline gelmiştim. Zavallı ben, o kadar iyi yetiştirilmiştim ki o yaz bazen erkekler ve kızlardan ama –daha da dehşet vericisi– bazen de yetişkin erkek ve kadınlardan gelen aşırı derecede açık saçık tekliflerin, çekiciliğimle bir ilgisi olabileceğini düşünemiyordum bile. Aksine, Harlem'de baştan çıkartmanın çağrışımı, en hafif deyimiyle kabalık olduğundan, bu insanların bende gördükleri şey her neyse yalnızca yozlaşmışlık hissini doğrulamaya yarıyordu.

Hislerinizin uyanışının kendini bu denli merhametsizce yargılamaya yol açması elbette hüzünlü bir şey –yeni bir uyanışa ulaşmak için harcanan zaman ve yaşanan ıstıraptan bahsetmi-

yorum bile– ama birlikte büyüdüklerime benzeyen siyahlar arasında, bedenin ve bedensel zevklerin aşağılanması adına harcanacak özerk bir çaba aynı zamanda kaçınılmazdı. Bu ülkedeki Negro'lara –başka bir ülkede, tam anlamıyla ve yasal olarak, Negro'lar yoktur zaten– bu dünyaya gözlerini açtıkları andan itibaren kendilerini aşağılamaları öğretilir. Bu dünya beyazdır onlarsa siyah. Güç beyazların elindedir, yani onlar siyahlardan üstündür (doğuştan üstündürler, yani: Tanrı böyle buyurmuştur) bu farklılığın bilinmesi, hissedilmesi ve ondan korkulması içinse dünyanın sayısız yöntemleri vardır. Negro çocuk bu farklılığı sezmeden çok önceleri, anlamadan çok daha önceleri, ona tepki göstermeye, onun tarafından kontrol edilmeye başlar. Kendisini koruyamayacakları bir yazgıya hazırlamak için büyüklerinin göstereceği her çaba, bunu yaptığını bile bilmeden, gizemli ve kaçınılmaz cezasını korku içinde beklemeye başlamasına neden olur. Yalnızca anne-babasını memnun etmek ve onlar tarafından cezalandırılmamak için "iyi" olmak zorunda değildir; onların otoritesinin ardında duran, koşullarının sonu gelmeyen, acımasızlığı sınır tanımayan, isimsiz ve kimliksiz başka bir otorite daha vardır. Verilen hararetli öğütlerde, cezalandırıldığında ya da sevildiğinde, anne-babasının sesindeki tondan; belirli bir sınırı yanlışlıkla geçtiğinde annesinin ya da babasının sesinde beliren o acil, kontrol edilemeyen korku dolu tondan geçerek çocuğun bilincine sızar. Sınırın ne olduğunu bilmez, bununla ilgili bir açıklama yapılmaması da yeterince korku vericidir ama büyüklerinin sesinde duyduğu korku yine de en korkuncudur. Beyaz bir çocuğun yapabileceği her şeyi benim de yapabileceğime gerçekten *inandığımı* ve bunu kanıtlamaya hazır olduğumu anladığında babamın sesinde duyduğum o korkunun mesela, içimizden biri hastalandığında, merdivenlerden yuvarlandığında ya da evden fazla uzaklaştığında duyduğum diğer korkuyla hiçbir ilgisi yoktu. O başka bir korkuydu, bir çocuğun beyaz dünyanın varsayımları ve küstahlığına meydan okuyarak, kendine zarar verecek bir yola gireceğinden duyulan bir korku. Bir çocuk, Tanrıya şükürler olsun ki, gücün ne denli engin ve merhametsiz bir doğası olduğunu, insanların birbirine nasıl da inanılmaz bir zulüm uygulamakta olduğunu bilemez. Büyüklerinin sesindeki

korkuya tepki verir, çünkü çocuk için dünya onlardan ibarettir ve onlar olmadığında kendisi de savunmasızdır. Hissetmeme neden olduğu korkuya karşı kendimi savunma şeklim babamın eski kafalı olduğunu düşünmek olmuştu. Üstelik, onu nasıl alt edeceğimi zaten bildiğimi düşünerek kendimle gurur duymuştum. Kendinizi bir korkuya karşı savunmak, gün gelip onun tarafından ele geçirilmenizi garantilemekten başka bir şey değildir; korkularla yüzleşmek gerekir. Akıl ve zekâya gelince, onlarsız yaşayamayacağımız masalı pek de doğru sayılmaz; tabii, eğer gerçekten yaşamak istiyorsak. İşte ben de o yaz, birlikte büyüdüğüm ve artık bir parçam haline gelip dünyayı algılayışımı kontrol etmeye başlamış bütün korkuların, dünya ile aramda bir duvar gibi yükselerek beni kiliseye yollamasına engel olamamıştım.

Geriye baktığımda, o zaman kesinlikle öyle görünmemesine rağmen, yaptığım her şey, tuhaf şekilde, bir planın parçasıymış gibi görünüyor. Örneğin, babamın üyesi olduğu ve vaaz verdiği kiliseye katılmamıştım. Başka bir kiliseye giden okuldaki en iyi arkadaşım, çoktan "yaşamını İsa'ya teslim etmiş" ve benim ruhumun kurtarılması konusunda endişelenmekle meşguldü. (Ben değildim, ama ne şekilde olursa olsun birazcık insancıl ilgi, hiç olmamasından iyidir.) Bir Pazar öğleden sonra beni kendi kilisesine götürdü. O gün ayin yapılmayacaktı ve kilise temizlik yapan birkaç kadınla dua eden birkaç kadın dışında boştu. Arkadaşım papazıyla –bir kadınla– tanıştırmak için beni arka odaya götürdü. Cüppesi içinde gülümseyerek orada oturmuş, Afrika, Avrupa ve Amerikan yerlilerinin Amerika'sını yüzünde buluşturmuş, had safhada onurlu ve hoş bir kadındı. O zamanlar herhalde kırk beş-elli yaşlarında ve bizim dünyamızda çok saygın biriydi. Tam arkadaşım beni tanıtacakken, yüzüme bakarak gülümsedi ve "Sen kimin ufaklığısın bakalım?" diye sordu. İnanılmazdı ama, işte bu cümle, bulvardaki pezevenk ve haraççıların, benim kendileriyle birlikte "takıldığımı" belirtmek için, hem dalga geçerek hem de ciddi ciddi, kullandıkları cümlenin kelimesi kelimesine aynıydı. İçine düşmeme neden oldukları dehşetin bir bölümü, *birinin* ufaklığı olmayı gerçekten istememden kaynaklanıyordu. Bu su götürmez bir gerçekti. O kadar korkmuş ve o denli kaça-

mak cevapların insafına kalmıştım ki, o yaz, sonunda *birinin* beni evlat edinmesi kaçınılmazdı; Harlem'de, açık artırmaya çıkmış birinin uzun süre sahipsiz kalması mümkün değildir. Başkasının değil kilisenin elinde kalmış olmam, tensel zevkleri öğrenmeden önce tinsel olarak ayartılmış olmam –belki de– şansımın yaver gitmesindendi. İşte papaz, yüzünde o muhteşem gülümsemesiyle bana, "Sen kimin ufaklığısın bakalım?" diye sorduğunda, kalbim yanıtını hemen vermişti, "Ah, sizin tabii."

Yaz ilerledi ve işler daha da kötüye gitti. Suçluluk duygum ve korkum artmasına rağmen bütün bunları içimde hapsettim, doğal olarak, kaçınılmaz olarak, bir gece, bu kadın vaazını bitirdikten sonra, her şey kükreyerek, bağırarak, çığlıklar atarak üstüme geldi ve ben sunağın önünde yere devrildim. O zamana kadar ya da ondan sonra, hayatımda yaşadığım en garip histi. Böyle bir şeyin olacağını ya da olabileceğini bilmezdim. Bir an ayaktaydım, şarkı söyleyip el çırpıyor, bu arada da aklımdan üstünde çalıştığım bir oyunun olay örgüsünü geçiriyordum; bir sonraki an, arada hiçbir geçiş, hiçbir düşüş hissi yaşanmadan, yüzümü döven ışıklar ve tepemde dikilen bütün o azizlerin altında, sırtüstü yerdeydim. Bu kadar alçaklarda ne yaptığımı ya da oraya nasıl geldiğimi bilmiyordum. Ve içimi dolduran keder tanımlanamazdı. Eyaletleri yıkıp geçen, her şeyi paramparça eden, çocukları anne babalarından, sevgilileri birbirinden ayırıp bütün her şeyi tanınmaz bir enkaz haline getiren o sellerden biri gibi içimde ilerliyordu. Hatırladığım tek şey acı, o dile gelmez acı; sanki yukarıdaki Tanrı'ya haykırıyordum ve Tanrı beni duymayacaktı. Ve eğer Tanrı beni duymayacaksa, ve –beni yıkamak, temizlemek için– aşk cennetten aşağı inmeyecekse, payıma düşen katıksız bir yıkımdı. Evet, beyaz bir ülkede, Anglo-Germen, cinsellik karşıtı bir ülkede, siyah olarak doğmanın gerçekten de –bazen konuşulmayan– bir anlamı vardır. Çok geçmeden, farkında bile olmaksızın, bütün olmaya dair bütün umudunuzdan vazgeçersiniz. Siyah insanlar, genelde, birbirlerine veya size değil yukarı ya da aşağı bakarlar, beyaz insanlarsa, genelde, başlarını çevirirler. Ve evren sadece çınlayan bir davuldur; o zamanlar ve daha sonra da bazı zamanlar, yaşamla barışık olmanın, karınızı ve çocuklarınızı, ya da dostlarınızı, ya da annenizle babanızı sevebilmenin, ya da se-

vilmenin hiç, hem de hiçbir yolu yok gibidir hâlâ. Sırf yıldızlar, ay ve gezegenler, çiçekler, çimler ve ağaçlar değil ama *başkaları da* olan evrenin sizin varoluşunuz için evrimleştirdiği hiçbir koşul yoktur, size yer kalmamıştır ve sevgi kapıları ardına kadar açmayacaksa, başka hiçbir güç de açmayacak ve açamayacaktır. Ve eğer insan sevgisinden umudunuzu kestiyseniz –kesmeyen var mıdır ki?– geriye kalan tek şey Tanrı sevgisidir. Ama Tanrı da –ve bunu ta o zaman bile, uzun zaman önce, o muhteşem sunağın dibinde, gönülsüzce de olsa hissetmiştim– beyazdır. Ve O'nun sevgisi o denli büyükse, O bütün çocuklarını seviyorsa, neden biz, siyahlar, bu kadar aşağılara atılmışızdır? Neden? Sonradan söylediğim her şeye rağmen, sırtüstü düştüğüm o yerde hiçbir yanıt –en azından *bunun* yanıtını– bulamamıştım, oysa bütün gece yerdeydim. Azizler üzerimde, beni "iyileştirmek" için, sevinç içinde şarkılar söyleyip dua ettiler. Sabahleyin beni kaldırdıklarındaysa "kurtarıldığımı" söylediler bana.

Eh, cidden de, bir anlamda öyleydi, çünkü tamamen tükenmiş, bitkin ve ilk kez suçluluk duygusuyla yüklü ıstırabımdan ayrılmış hissediyordum. O zamanlar yalnızca bu rahatlamanın farkındaydım. İnsanın huzura neden aynı anda hem bu kadar pagan hem de umutsuz, dile getirilemeyecek kadar eski ve sözü edilemeyecek kadar yeni bir yolla ermesi gerektiğini soramıyordum kendime. Bu soruyu sorabilecek duruma geldiğimdeyse içinde büyüdüğüm kiliselere ait alışkı ve geleneklerin, diğer kiliselere ait alışkı ve gelenekleri yöneten prensiplerden farklı olmadığını görebilmiştim. İlki, elbette ve kesinlikle, diğer ikisini inkâr etmek üzere kurulmuş olan bu prensipler: Körlük, Yalnızlık ve Korku'ydu. Prensiplerin İman, Umut ve Yardımseverlik olduğuna inanmayı çok isterdim ama çoğu Hıristiyan ya da Hıristiyanlık dünyası dediğimiz kurum için böyle olmadığı ortadaydı.

Kurtarılmıştım. Ama aynı zamanda, anladığımı pek söyleyemeyeceğim derin bir yeniyetme kurnazlığının itkisiyle, yalnızca kilisedeki inananlardan biri olarak kalamayacağımı da fark etmiştim hemen. Kendimi aşırı can sıkıntısından bulvardaki kurtarılmamış sefillerden biri olarak bulmamam için yapacak bir işim olmalıydı. Ayrıca babamı kendi çöplüğünde alt etme niyetinde olduğumdan da kuşkum yok. Her neyse,

kiliseye katılmamdan kısa süre sonra bir vaiz –bir küçük papaz– oldum ve üç yılı aşkın bir süre kürsüde kaldım. Gençliğim sayesinde çabucak babamdan daha çok seyirci çekmeye başladım. Bu avantajı insafsızca kullandım, üzerimdeki baskısını kırmak için elime geçen en etkili araçtı çünkü. Yaşamımın en korkutucu ve kesinlikle en sahte dönemiydi, yaşadığım histeri vaazlarıma büyük tutku katıyordu – bir süre için. Yeni statümün getirdiği ilgi ve dokunulmazlığın ve her şeyin ötesinde aniden elde ettiğim mahremiyet hakkının tadını sonuna kadar çıkardım. Sonuçta hâlâ yapılacak ödevleri olan bir öğrenci olduğum unutulmamalıydı, üstüne üstlük haftada en az bir vaaz hazırlamam gerekiyordu. Altın çağım diyebileceğimiz dönemde, bundan çok daha sık vaaz verdim. Bunun anlamı saatler hatta günler boyunca rahatsız edilemeyeceğimdi – babam tarafından bile. Onun elini kolunu bağlamıştım. Aslında kendi elimi kolumu da bağlamış olduğumu, hiçbir şeyden kaçamadığımı anlayabilmem daha da uzun zaman aldı.

Kilise çok heyecan vericiydi. Bu heyecanın ötesine geçebilmem çok uzun sürdü ve en kör, en bedensel bir düzeyde asla da geçemedim ve geçemeyeceğim. O müziğe benzer başka bir müzik yoktu, azizlerin şenlendiği, günahkârların inildediği, teflerin yarış ettiği ve bütün o seslerin bir araya gelerek kutsal Efendimize haykırdığı o gösteriye benzer başka bir gösteri yoktu. Benim için hâlâ, İsa'nın merhametinin; süregelen, gözle görülür, elle tutulur ümitsizliğinin derinliklerinden konuşan o rengârenk ve yıpranmış ama yine de utkulu ve tecelli etmiş o yüzlerden daha içli ve dokunaklı bir şey yoktur. Bazı zamanlar, beklenmedik şekilde ve aniden, bir kiliseyi dolduran ve, Leadbelly ve birçoklarının da tanıklık ettiği gibi, "sarsılmasına" neden olan o ateş ve heyecanın yerini tutabilecek başka bir şey görmedim. Kilise ve ben bir olduğumuzda, her nasılsa, bir mucize sonucunda, gerçekten de "Kelam" dedikleri şeyin taşıyıcısı olduğumu biliyordum. Onların acısı ve sevinci benim, benimki onlarındı –onlar kendi acı ve sevinçlerini bana, ben kendiminkini onlara teslim ediyordum– ve onların "Amin!" "Haleluya!" "Evet Efendimiz!" "O'nun ismini an!" "Söyle, peder!" çığlıkları, sunağın dibinde terden sırılsıklam şarkı söyleyip dans ederek, hepimiz eşit olana

kadar benim sololarıma güç veriyor, kırbaçlıyordu. Nedenlerimin sefilliğine rağmen –ya da, denilebilir ki sırf bu yüzden– bana güç veren tek şey, benim etim ve şarabım, uzun süre boyunca bir tek bu oldu. Evden okula, oradan kiliseye, yalnız kalmak ve en iyi Dostum İsa ile bütünleşmek için, sunağın önüne koşuyordum, O beni hiç terk etmeyecekti, kalbimin bütün sırlarını biliyordu. Belki O biliyordu, ama ben bilmiyordum, ve haçın altında yaptığımız pazarlık, aslında, bulmama asla izin vermeyeceğiydi.

Sözünü tutmadı. O benim zannettiğimden çok daha iyi bir adamdı. Hani öyle olur ya, sezdirmeden, aynı anda birçok açıdan oldu. İmanımın ağır ağır ufalanışı, kale surlarımın yerle bir oluşu, tarih olarak, vaaz vermeye başlamamdan bir yıl sonra yeniden okumaya başlamamla oldu. İçimdeki bu tutkuyu hâlâ bir öğrenci olduğum gerçeğine dayanarak bastırmadım, Dostoyevski ile başlamamsa ölümcül bir hataydı. O sırada, çoğunluğu Yahudi olan bir lisede okuyordum. Yani, temelde, kurtarılma umudu taşımayan, okula getirdiğim kitapçık ve broşürlerle alay eden, İncil'lerin İsa öldükten çok zaman sonra yazıldığını söyleyen insanlarla çevrilmiştim. Broşür ve kitapçıkları okumam için beni de zorlamış olmasalar, o kadar da acı verici olmayacaktı; çünkü cidden, içlerindeki mesaja zaten inanmış biri değilseniz, onları okuduktan sonra inanmanıza imkân yoktu. Verilen mesajda, hafiften, bir çeşit şantaj olduğunu hissettiğimi hatırlıyorum. İnsanların İsa'yı cehenneme gitmekten korktukları için değil, sadece sevdikleri *için* sevmeleri gerektiğini düşünüyordum. İstemeden de olsa, Kitabı Mukaddes'in erkekler tarafından yazıldığını, anlayamadığım dillerden yine erkekler tarafından çevrildiğini fark etmeye zorlanmıştım, ve zaten, kendime bile itiraf edemesem de, içimde sözcükleri kâğıda dökmek için dayanılmaz bir istek vardı. Reddetmek için bahanemse elbette hazırdı: Bu adamların hepsi ilahi bir esinlenmeyle yazmışlardı. *Değil* mi? *Hepsi* de mi? Ve heyhat, ilahi esinlenme hakkında itiraf etmeye çekindiğimden de fazla şey biliyordum üstelik, kendi vizyonlarımla nasıl cebelleştiğimi, Tanrı'nın bana bahşettiği vizyonların babamınkilerden ne sıklıkta –aslında sürekli– farklılık gösterdiğini biliyordum. Geceleri gördüğüm rüyaları anlamıyordum ama kutsal olmadıklarından emindim. Bu neden-

le, uyandığım saatlerin kutsal olmaktan çok uzak olduklarının da farkındaydım. Zamanımın çoğunu yapmayı o denli istediğim ama yapmadığım şeylerden pişmanlık duyarak geçiriyordum. Yahudilerle birlikte olduğum gerçeği, düşünmemek için ümitsizce çabaladığım renk sorununu zihnimin dehşet içindeki merkezine yerleştirmişti. Kitabı Mukaddes'in beyaz adamlarca yazılmış olduğunu anlamıştım. Çoğu Hıristiyana göre lanetlenmiş olan Ham'ın soyundan gelen, bu nedenle köle olacağı kaderinde yazılı olan biri olduğumu biliyordum. Olduğum, içimde tuttuğum ya da olabileceğim hiçbir şeyle ilgisi yoktu bunun; yazgım zamanın başlangıcından bu yana, sonsuza kadar mühürlenmişti. Ve Hıristiyanlık âleminin ötesine bakıldığında, buna gerçekten de inanıyormuş gibi görünüyorlardı. Buna uygun olarak davrandıkları kesindi. İtalyan rahip ve piskoposların Etiyopya'ya gitmeden önce İtalyan çocuklarını kutsayışını hatırlıyordum.

Okuldaki Yahudi çocuklar yine kafamı karıştırıyordu, çünkü onlarla Harlem'deki rehinciler, emlak sahipleri ve bakkallar arasında bir bağlantı kuramıyordum. O insanların Yahudi olduğunu biliyordum –bunu Tanrı bilir kaç kez duymuştum– ama benim için yalnızca beyazdılar. Okuldakine benzer Yahudiler, o zamana kadar, Eski Ahit'in sayfalarına hapsedilmişti ve Abrahim, Moses, Daniel, Ezekiel ya da Job, Shadrach, Meshach ya da Abednego gibi isimleri vardı. Onları yüzyıllar sonra, Mısır'dan kilometrelerce uzakta, kızgın fırının bu denli uzağında bulmak şaşırtıcıydı. Lisedeki en iyi arkadaşım bir Yahudiydi. Bir seferinde evimize gelmişti, sonradan babam, herkes için sorduğu soruyu onun için de sordu: "Hıristiyan mı?" – "Kurtarılmış mı?" demek istiyordu. Cevabımın masum mu yoksa zehirli mi olduğunu cidden bilemiyorum ama buz gibi bir sesle, "Hayır. Yahudi," demiştim. Babam kocaman eliyle suratıma bir tokat atmış ve o an her şey bir sel gibi üzerime geri akmıştı –bütün o nefret ve korku, babam beni öldürmeden benim onu öldürmem gerektiğine dair derin bir kararlılık– ve bütün o vaazların ve gözyaşlarının, bütün o pişmanlık ve sevincin hiçbir şeyi değiştirmemiş olduğunu artık biliyordum. Arkadaşlarımdan birinin, ya da herhangi birinin sonsuza kadar cehennemde acılar içinde kıvranmasından hoşnut olmam mı bekleniyor, diye düşünmüştüm, ayrıca, başka bir

Hıristiyan ülkedeki, Almanya'daki Yahudiler gelmişti aklıma birdenbire. Onlar kızgın fırından çok da uzak değillerdi sonuçta ve arkadaşım onlardan biri olabilirdi. Babama, "O senden daha iyi bir Hıristiyan," diyerek evden çıktım. İkimizin arasındaki savaş açığa çıkmıştı ama sorun değildi; neredeyse rahatlamıştım. Artık daha ölümcül bir çatışma başlamıştı.

Kürsüde olmak tiyatroda olmak gibiydi; sahne arkasındaydım ve yanılsamaların nasıl yaratıldığını biliyordum. Diğer papazları tanıyordum ve nasıl yaşadıklarını biliyordum. Ve bunu söylerken "Elmer Gantry" tarzı şehvet içeren bir ikiyüzlülüğü kastetmiyorum; ondan daha derin, daha ölümcül ve daha zekice bir ikiyüzlülüktü; o kadar ki biraz ya da bir hayli dürüstçe şehvet, yanıp kavrulmuş bir çölde su gibi kalırdı yanında. Son bir sent de teslim edilene kadar bir törende nasıl çalışılacağını biliyordum –zor bir iş değildi–, "Efendimizin işleri" için toplanan paranın nereye gittiğini de biliyordum. Bilmek istemesem de, birlikte çalıştığım insanlara karşı hiçbir saygı duymadığımı biliyordum. Bunu o zaman söyleyemiyordum ama devam ettiğim takdirde, çok geçmeden kendime olan saygımı da yitireceğimin farkındaydım. Ve "genç Peder Baldwin" olduğum gerçeği, ilk başta kiliseye kaçmama neden olan o aynı pezevenk ve haraççıların gözünde de değerimi artırıyordu. Onlar hâlâ ele geçirmeye niyetli oldukları küçük çocuğu görüyorlardı bende. Aklımın başıma gelmesini ve ne kadar kârlı bir işte çalıştığımı fark etmemi bekliyorlardı. Henüz farkında olmadığımı ve ayrıca kendi ihtiyaçlarımın beni ne yöne doğru çekeceğinden şüphelenmeye başlamadığımı da biliyorlardı, *vaktini* bekliyorlardı (çok sabırlıydılar). İşlerin ne şekilde yürüdüğünü ve olasılıkların kendilerinden yana olduğunu onlar da biliyordu. Ve aslında ben de biliyordum, cidden. Eskisinden daha da yalnız ve kırılgandım. Ve Kuzu'nun kanı beni hiçbir şekilde temizlemiş falan değildi. Hâlâ doğduğum günkü kadar karaydım. İşte bu yüzden, artık verdiğim her vaazda, kekelememek, küfür etmemek, İncillerini fırlatıp ayağa kalkmalarını ve evlerine gidip, ne bileyim, bir kira ödememe eylemi örgütlemelerini haykırmamak için bütün gücümü harcamam gerekiyordu. Pazar okulunda ders verirken bakır rengi, kahverengi, bej renkli yüzleriyle yukarıdaki bana bakan bütün o çocukları

gördüğümde, yüce gönüllü İsa'dan bahsederek, sonsuz yaşamın tacını kazanabilmek için dünyadaki acılarına teslim olmalarını söyleyerek bir suç işlermiş gibi hissediyordum. Bu tacı yalnızca Negro'ların mı kazanması gerekiyordu? Öyleyse cennet sadece başka bir getto muydu? Temsil ettiğim sığınakta bir parça da olsa sevgi ve şefkat bulunduğuna inanabilseydim, belki kendimi buna bile teslim edecektim. Ama fazla uzun zamandır kürsüdeydim ve yeterince çok rezillik görmüştüm. İnananlar yerleri silmeye ve dolarlarıyla sentlerini tabağa atmaya devam ederken, papazın evlere Cadillac'lara kavuştuğu gibi, herkesin bildiği bir gerçekten söz etmiyorum yalnızca. Demek istediğim gerçekte kilisede sevginin kırıntısı bile olmadığıydı. Bu yalnızca her şeyden ve kendinden nefret etmekle umutsuzluğun üstüne geçirilmiş bir maskeydi. Tören biter bitmez Kutsal Ruh'un dönüştürücü ve yüceltici gücü de bitiyor, kurtuluş kilise kapısında sona eriyordu. Herkesi sevmemiz söylendiği zaman, ben bunun cidden *herkes* anlamına geldiğini düşünmüştüm. Ama yok. Bu yalnızca bizimle aynı şeylere inananlar için geçerliydi ve beyaz insanlar neye inanırlarsa inansınlar onlara uygulanmıyordu. Bir keresinde, örneğin, hiçbir toplu taşıma aracında, her ne olursa olsun, beyaz bir kadına yer vermemem gerektiği söylenmişti bir papaz tarafından. Beyaz erkekler Negro kadınlara asla yer vermezdi. Eh, yanlış da denemezdi, genel olarak; onun bakış açısını anlayabiliyordum. Ama başkaları bana nasıl davranırsa davransın, benim onlara sevgiyle yaklaşmama izin vermeyecekse, kurtuluşumun ne anlamı ya da amacı vardı ki? Başkalarının yaptıkları kendi sorumluluklarıydı, yargı borusu çaldığında hesabını kendileri verecekti. Kendi yaptıklarımsa *benim* sorumluluğumdaydı, hesabını yine ben kendim verecektim; tabii eğer cennette diğer insanlar ve meleklerle aynı şekilde yargılanmayacak olan karanlıkta kalmış siyahlar için özel bir takdiri ilahi şubesi yoksa. Sanırım insanların gelecekteki dünyaya ait vizyonlarının, içinde yaşadıkları dünyanın öngörülebilir, üstünlük ve haklı çıkma umutlarıyla dolu eğretilemeleri olduğunu anlayışım o zamanlara rastlıyor. Ve bu yalnızca başkalarından daha "sade", "doğal", "içten" ya da daha "Hıristiyan" olmayan Negro'lar için geçerli değildi – onlar sadece daha fazla baskı altındaydı. Tıpkı beyaz

insanlar için bizim Ham'ın soyundan gelmemiz ve sonsuza kadar lanetlenmiş olmamız gibi, beyaz insanlar da bizim için Kabil'in soyundan gelmeydi. Ve İsa'yı nasıl bir tutkuyla sevdiğimiz, bütün yabancılardan ne kadar derinden korktuğumuz ve güvensizlik duyduğumuz, sonuçta her zaman nefret ettiğimiz ve kendimizden kaçarak kendimizi ne derece aşağıladığımızın bir ölçütüydü.

Ama konuyu burada bırakamam; bundan çok daha fazlası var. Her şeye rağmen, kaçmış olduğum hayatta bir tat, zevk, sevinç ve çok etkileyici ve nadir olan bir yıkımla yüzleşerek onunla baş etme yeteneği vardı. Belki de biz, hepimiz –pezevenkler, fahişeler, haraççılar, kilise üyeleri ve çocuklar– baskı ve ezilmişliğimizin doğası, almamız gereken belirli ve özel risklerin toplamı nedeniyle birbirimize bağlıydık; eğer öyleyse, bu sınırlar içinde bazen sevgiye yaklaşan bir özgürlüğe ulaşabiliyorduk birbirimizle. Artık her neydiyse, öfke ve hüznün karanlıkta kalıp işin içine karışmadığı kilise yemeklerini ve gezilerini hatırlıyorum, kiliseden ayrıldıktan sonraysa birlikte yiyip içip, sohbet ve dans edip güldüğümüz, "adamı" tamamen unuttuğumuz o kira ve bel partilerini.* İçkimiz, tavuğumuz, müziğimiz ve dostlarımız vardı, olmadığımız bir şey gibi davranmamız gerekmiyordu. Bazı gospel şarkılarında duyulan türden bir özgürlüktü bu örneğin, ve cazda. Bütün cazda ve özellikle blues'da, iğneleyici ve ironik, otoriter ve iki ucu da keskin bir şey vardır. Beyaz Amerikalılar mutlu şarkıların *mutlu*, hüzünlü şarkıların *hüzünlü* olduğuna inanır gibidirler ve, Tanrı yardımcımız olsun, çoğu da şarkıları bu şekilde söyler – her iki durumda da o kadar çaresiz ve savunmasızca ahmak bir ses çıkarırlar ki o yiğit ve cinselliksiz, küçük seslerinin hangi derin dondurucudan çıktığı üzerine yorum yapmaya cesaret bile edemezsiniz. Şarkıda söylendiği gibi, yalnızca "çizginin altında" bulunmuş olanlar bu müziğin neyi anlattığını bilebilir. "Kendimi O Kadar İyi Hissediyorum ki" ("I Feel So Good") şarkısını söyleyen, sanırım Big Bill Broonzy idi; sevgilisiyle buluşmak için tren istasyonuna gitmekte olan bir adamla ilgili gerçekten sevinç dolu bir şarkıdır. Kız

Rent and waistline parties: Amerikalı siyahların zor durumdaki komşuların kiralarını ödeyerek yardımcı olabilmek için düzenledikleri partiler. Girişte ya bilet satılıyor ya da misafirlerin belleri ölçülerek her inç için bir sent ücret alınıyordu (ç. n.)

eve dönmektedir. Orada olmadığı süre içinde yaşanan dönemin ne kadar yaslı olduğunu hissettiren şey şarkıcının inanılmaz derecede etkileyici olan coşkusudur. Şarkıyı söyleyenin de çok iyi bildiği gibi, bu sefer kalacağının da bir garantisi yoktur ve aslında henüz gelmemiştir bile. O gece ya da yarın ya da sonraki beş dakika içinde, "Yatak Odamda Tek Başıma"yı ("Lonesome in My Bedroom") söyleyecek olması, ya da "Her şey, her şey güzel olmayacak mı? Eh, bugün olmazsa, yarın olur," diyerek direnmesi çok büyük olasılıktır. Beyaz Amerikalılar böylesi ironik bir azmin geldiği derinliği anlamazlar ama bu gücün tensel bir duyarlıktan geldiğinden şüphelenirler ve tensellik onları dehşete düşürür, artık anlamadıkları bir şeydir. "Tensel duyarlık" tanımlamasını akla koyu renkli titrek bakireleri ya da fallik sembol siyah damızlıkları getirmesi için kullanmıyorum. Çok daha basit ve daha az düşsel bir şeyden bahsediyorum. Tensel duyarlığa sahip olmak, bence, yaşamın gücüne ve sevincine, yaşamın kendisine saygı duymak ve sevme eyleminden ekmeği bölmeye kadar yaptığımız her işte *orada* olmaktır. Aklıma gelmişken, yerine koyduğumuz o zındık ve lezzetsiz süngerimsi lastik yerine, yeniden gerçek ekmek yemeye başladığımız gün, Amerika için büyük bir gün olacaktır. Konuyu sulandırdığımı da sanmıyorum. Kendi tepkilerinden burada olduğu kadar derinden güvensizlik duymaya başladıklarında ve buradaki kadar zevkten mahrum hale geldiklerinde, bir ülkenin insanlarına fazlasıyla uğursuz bir şeyler olur. Herhangi bir bilmeceyi –yani herhangi bir gerçekliği– açıklığa kavuşturmayı bırakın, tartışmayı bile had safhada zorlaştıran şey, Amerikalı beyaz erkek ve kadınların bu bireysel belirsizlikleri, kendilerini yaşamlarının çeşmesinde yenileme yeteneğinden yoksunluklarıdır. Kendine güvenmeyen birinin gerçeklikle ilgili hiçbir ölçütü olamaz – çünkü bu ölçüt yalnızca kendisi olabilir. Böyle bir kişi kendisi ile gerçeklik arasına tavırlardan oluşan bir labirent koyar. Üstelik bu tavırlar, kişi genelde farkında olmasa da (zaten o kadar çok şeyin farkında değildir ki) tarihe ve kamuya ait tavırlardır. Bugünle olan ilişkileri bireyle olan ilişkilerinden daha fazla değildir. Bu yüzden, beyaz insanların Negro'lar hakkında bilmedikleri, tam da kendileri hakkında bilmediklerini açığa çıkarır, şaşmaz olarak.

Beyaz Hıristiyanlar ayrıca birçok temel tarihi ayrıntıyı unutmuş durumdalar. Şu anda kendi erdemleri, üstünlükleri ve güçleriyle bir tutulan dinin –"Tanrı bizden yana," der Dr. Verwoerd– daha renk icat edilmeden önce, şimdi Orta Doğu olarak bilinen kayalık bir toprak parçasından çıkmış olduğunu ve Hıristiyan kilisenin kurulabilmesi için İsa'nın Roma tarafından öldürülmesi gerektiğini, Hıristiyan kilisesinin gerçek mimarının ona adını veren o adı çıkmış, kavruk İbrani değil, merhametsiz fanatik, kendinden başkasını tanımayan Aziz Pavlus olduğunu unutmuş durumdalar. Hıristiyan ulusların yükselişiyle gömülmüş olan enerji yeryüzüne geri gelmek zorundadır, bunu hiçbir şey önleyemez. Sanırım çoğumuz hem bunun olması için yanıp tutuşuyor hem de ölesiye korkuyoruz çünkü bu dönüşüm, özgürleşme umudunu içinde taşıdığı gibi, büyük değişimleri de gerektirdiği gerçeğinden ödün vermiyor. Ancak daha önce boyun eğdirilmiş olanın uyuyan ve atıl gücüyle baş edebilmek için, yeryüzünde varolan, insani ve ahlaki bir ağırlık olarak yaşamaya devam edebilmek için, Amerika ve bütün Batılı ülkeler kendilerini yeniden gözden geçirerek şu anda kutsal kabul edilen birçok şeyden kurtulmaya, bunca zamandır yaşamlarını, acılarını ve suçlarını haklı çıkarmak için kullandıkları hemen hemen bütün varsayımları gözden çıkarmaya zorlanacaktır.

"Beyaz adamın cenneti," der şarkısında Müslüman siyah bir imam, "siyah adamın cehennemidir." Bunun konuyu fazlaca basite indirgemek olduğunu söyleyerek karşı çıkmak mümkün ama şarkı doğruyu söylüyor, dünyayı beyaz adam yönetmeye başladığından bu yana bu böyle. Afrikalılar bunu başka bir şekilde söylüyor: Beyaz adam Afrika'ya geldiğinde, onun Kitabı Mukaddes'i, Afrikalılarınsa toprakları vardı, ama şimdi gönülsüzce ve kanlı bir şekilde topraklarından ayrılan beyaz adam, Kitabı Mukaddes'i hâlâ sindirmeye ya da kusmaya çalışanlarsa Afrikalılar. Bu yüzden şu anda dünyada başlamakta olan çatışma, Hıristiyanlığın güç –yani politika– ve ahlak alanlarındaki tarihi rolüyle ilgili, fazlasıyla karmaşık bir çatışma. Güç alanında, Hıristiyanlık dinmek bilmez bir kibir ve zulümle davranmıştır – bir din gerçek imana ulaşanlara kâfirlerin kurtarılması gibi ilahi bir görev yüklediğinden bu zaten

gerekliydi. Üstelik, kâfirlere ait sayısız bedenin (ve cesedin) de tanık olmak zorunda kaldığı gibi, bu Hıristiyanlığa özel gerçek iman vücuttan daha çok ruh ile derinden ilgilidir. Bu yüzden, gerçek imanın yetkisini sorgulayan birinin, aynı zamanda bu imana sahip ulusların kendisine karşı egemenliğine, kısacası, kendi topraklarına sahip çıkmasına isyan ettiğini söylemeye gerek bile yok. Misyonerlerden bazılarının amacı ne olursa olsun, onların bütün bütünleşme istekleri ve kahramanlıklarına rağmen, İncil'in yaygınlaştırılması bayrağın göndere çekilmesini haklı çıkartmak için kesinlikle zorunlu bir etkendi. Rahipler, rahibeler ve öğretmenler, apaçık ortada ki cennette değil burada, esir edilmişlerin elleriyle inşa edilecek bir kent arayan insanlar tarafından böylesine amansızca kullanılan bir gücün korunması ve kutsanmasına yardımcı olmuşlardır. Hıristiyan kilisesinin kendisi de –yine bazı papazlarını dışarıda tutarak– sonuçta Batılı insanların refahına katkıda bulunacak olan fetihlerin, Tanrı'nın lütfuna kanıt oluşturduğu inancını yerleştirmemişse bile destekleyerek, bayrağın fetihlerini kutsamış ve kutlamıştır. Tanrı çölden sonra çok yol katetmiştir – ama tabii, çok farklı bir yöne doğru olsa da Allah da. Tanrı, kuzeye doğru gidip gücün kanatları üzerinde yükselerek beyaz olmuş, Allah ise –anlaşılması çok zor olmayan nedenlerden– güçten düşerek cennetin karanlık tarafında siyahlaşmıştır. Sonuçta, ahlak alanında Hıristiyanlığın rolü, en iyi deyimiyle, çekimser kalmak olmuştur. Hıristiyan yaşam tarzı ve ahlaki değerlerinin başkalarınınkinden üstün olduğunu, bu yüzden onları değiştirmek, kültürler arasındaki çatışmaları –Hıristiyanlık âleminin zihnindeki şizofreniyi– gidermek için her yolu deneyebilecekleri ve her hakka sahip oldukları konusundaki muazzam kibirlerini sorgulamaya yanaşmamaları bile, tek başına, ahlaki alanı denizlerin bir zamanlar oldukları kadar haritasız, hâlâ oldukları kadar dönek ve tehlikeli kılmıştır. Her kim gerçekten ahlaklı bir insan olmayı diliyorsa (bunun gerçekten mümkün olup olmadığı konusunu bir kenara bırakalım; bence mümkün olduğuna *inanmalıyız*) ilk önce kendini Hıristiyan kilisesinin yasaklarından, suçlarından ve ikiyüzlülüklerinden kurtarmalıdır. Eğer Tanrı kavramının bir geçerliği ya da yararı varsa, bu ancak bizi daha büyük,

daha özgür ve daha sevgi dolu kılacak olmasıdır. Tanrı bunu yapamıyorsa, O'ndan kurtulmamızın zamanı gelmiş demektir.

Sonunda kendisiyle tanışmadan çok önce, Elijah Muhammed ve lideri olduğu Nation of Islam (İslam Ulusu) hareketi hakkında birçok şey duymuştum. Duyduklarıma fazla kulak asmamıştım çünkü verdiği mesaj bana yeterince özgün gelmemişti ve sıkıcı bulmuştum; yaşamım boyunca aynı mesajın çeşitlemelerini duymuştum zaten. Bazı Pazar geceleri kendimi Harlem'de, 125inci Sokak ve Yedinci Cadde'de kalabalıklar arasında dikilip Müslüman konuşmacıları dinlerken bulurdum. Ama bunlara benzer yüzlerce konuşma daha dinlemiştim önceden; ya da ilk başta bana öyle gelmişti. Her neyse, uzun süredir bir kürsü ya da sabun sandığının yakınına geldiğimde kulaklarımı tıkama eğilimindeydim. Ve Nation of Islam'ın –yine daha önce duymuş olduğum– Amerika'da ayrı bir siyah ekonomi talebini de dikkafalı, hatta zararlı bir saçmalık olarak baştan reddetmiştim. Sonra fark ettiğim iki şey konuşmaları gerçekten dinlememe neden oldu, bunlardan biri polisin davranış şekliydi. Sonuçta, tam aynı köşede, bundan çok daha yumuşak şeyler söylediği için kürsüden sürüklenen adamlar, copla ya da at sırtındaki polisler tarafından dağıtılan kalabalıklar görmüştüm. Ama şimdi polisler hiçbir şey yapmıyordu. Elbette, bunun nedeni daha insancıl olmaları değil aldıkları emirler ve kendi korkularıydı. Cidden de korkmuşlardı ve bunu görmek bana zevk vermişti. İkili, üçlü, dörtlü gruplar halinde, o yavrukurt üniformaları ve yavrukurt suratlarıyla, Amerikalı babayiğitlerin bir cop, bir yumruk ya da bir silahla çözülemeyecek her durum karşısında düştükleri durumda, tamamen hazırlıksız, orada öylece dikilip durmuşlardı. Ellerine o kadar sık düşmemiş, güç *onlarda* olduğunda ve güç *sizde* olduğunda neye benzediklerini en berbat deneyimlerle öğrenmemiş olsam, onlara acıyabilirdim bile. Konuşmacıları ve verdikleri mesajı yeniden değerlendirmeme neden olan diğer şeyse kalabalığın davranış şekli, o sessiz yoğunluğuydu. Bazı zamanlar, umutsuzluk içinde, Amerikalıların bütün siyasi konuşmaları, içeriği ne olursa olsun toptan yutacağını düşünürüm –bu son, berbat yıllarda bundan başka pek bir şey yapmadık– bu yüzden bu türden bir

bütünleşmenin, özellikle Harlem'in bütün o laf ebelerinden çektiklerinden sonra, epey sarsıcı bir değişim olduğunu söylemek pek bir anlam ifade etmeyebilir. Yine de, konuşmacıların tamamen adanmış bir havası, dinleyicilerin yüzlerinde bir çeşit umut pırıltısı vardı; teselli bulmuş ya da uyuşturulmuş gibi değil, daha çok sarsılmış gibi görünüyorlardı.

Duyduğum konuşmaların konusu güçtü. Lanetlenmiş şeytanlar olan beyaz insanların yenilgilerinin yakın olduğu, Nation of Islam öğretisi olarak bizlere sunuluyordu. Bu Allah'ın kendisi tarafından "elçi"si *[prophet]* Elijah Muhammed Hazretlerine bildirilmişti. On-on beş yıl içinde beyaz adamın egemenliği sona erecekti (o günlerde olan her şeyin de "elçi"nin görüşünü doğrular nitelikte olduğunu teslim etmek gerek). Kalabalık bu kelamı hiç zorlanmadan sindiriyor gibiydi. Kudüs'ün iki tarafında da, İstanbul'da da Roma'da da, bütün kalabalıklar teolojiyi bu şekilde sindiriyor sanırım, ve teoloji sözkonusu olduğunda, bu yenisinin hazmı Ham'ın oğullarının lanetlenmiş olduğunu ileri süren o daha tanıdık olanından daha zor değildi. Ne daha zor, ne daha kolaydı ve bu da diğeriyle aynı amaç için, yani gücün kutsanması için tasarlanmıştı. Ama üzerinde fazla zaman harcanmamıştı, Harlem'li bir kitleye beyaz adamın şeytan olduğunu kanıtlamak da gerekmiyordu zaten. Onlar sadece kendi deneyimlerinin ilahi bir onaylamasını duymaktan –bu duyabilecekleri en muhteşem şeydi– bunca yıllar ve nesiller boyunca kendilerine yalan söylendiğini, esaretlerinin son bulacağını çünkü Tanrı'nın siyah olduğunu duymaktan memnunlardı. İlk defa söylenmediği halde neden şimdi *duyuyorlardı*? Yetiştiğim yıllar boyunca aynı şeyi çeşitli "elçi"lerden defalarca duymuştum. Elijah Muhammed'in kendisi aynı mesajı otuz yıldan fazladır duyurmaya çalışıyordu; bir gecede ortaya çıkmamıştı ve onun haberciliğini, altı yedi yaşlarında bir çocukken, babasının gözleri önünde linç edilmesine borçlu olduğumuz söylenmişti bana. ("Eyalet hakları" konusu bu kadarla kalsın.) Ve şimdi, daha önce bu mesajı duymayı becerememiş insanlar bir anda duyup inanıyor ve değişiyorlardı. Elijah Muhammed sosyal hizmet uzmanlarının, komisyonların, önerge ve raporların, sosyal konut projelerinin ve oyun alanlarının nesiller boyunca yapamadığı şeyi yapmayı becermişti: Alkol ve

uyuşturucu bağımlılarını iyileştirerek kurtarmayı, hapisten çıkan insanları kazanarak dışarıda tutmayı, adamları temiz kadınları erdemli kılmayı ve hem erkeklere hem dişilere tepelerinde tükenmez bir ışık gibi asılı duran bir onur bahşetmeyi. Hıristiyan kilisemizin seyre değer şekilde başaramadığı bütün bu şeyleri o başarmıştı. Elijah bunu nasıl yapabildi?

Eh, bir anlamda –onun olağandışı rolü ve olağandışı başarısını hiçe saymak gibi bir amacım kesinlikle yok– bunu başaran o değil, zamandı. Zaman krallıklara yetişir ve onları yerle bir eder, dişlerini doktrinlere geçirerek onları parçalar; zaman krallıkların üzerine oturduğu kurumları açığa çıkarır ve o kurumları yer, yanlış olduklarını kanıtlayarak doktrinleri yok eder. Roma'da kurulu o kilisenin rahiplerinin savunmasız, siyah –bu arada, o olaya kadar kendini siyah olarak görmeyen– bir ülkenin yağmalanması için yollanan İtalyan çocukları kutsadığı, çok da geride kalmamış olan, o günlerde, siyah bir Tanrı'ya inanmak imkânsızdı. Böyle bir inancın düşüncesi bile deliliğe davet çıkartmak demekti. Ancak zaman geçti ve bu zaman zarfında Hıristiyanlık dünyası ahlaki açıdan iflas etmiş ve siyasi açıdan dengesiz olduğunu gözler önüne serdi. 1956'da, Fransa'nın Kuzey Afrika'da kalışını haklı göstermek için ileri sürdüğü nedene verdikleri karşılıkta –Batı (ve Afrika) tarihinde çok önemli bir andı bu– Tunuslular çok haklıydı: "Asıl, *Fransızlar* özerkliğe hazır mı?" "Uygar" ve "Hıristiyan" kelimeleri, yeniden, özellikle Hıristiyan bir ulus, Üçüncü Reich döneminde Almanya'nın yaptığı gibi, kokuşmuş ve vahşi bir orjiye teslim olduğunda, uygar ve Hıristiyan olmadığı söylenerek yargılananların kulaklarında garip bir şekilde çınlamaya başlıyordu. Yirminci yüzyılın ortalarında, Avrupa'nın göbeğinde –Tanrı'nın kalesinde– milyonlarca insan, atalarının günahları yüzünden öylesine hesaplı, öylesine korkunç ve öylesine uzun süren bir ölüme yollanmıştır ki bu aydınlanmış çağdan önce hiçbir çağda, bırakınız gerçekleştirmeyi ve kayıtlara geçirmeyi, böylesi düşünülemezdi bile. Dahası, Batı'nın arkasında olanlar, Batı'nın içinde olanlardan farklı olarak, Almanya'nın Avrupa'da şu anki rolünün "uygarlaşmamış" sürülere karşı bir siper oluşturmak olduğunun farkındalar ve güçsüz olanların arzuladığı şey güç olduğu için, biz Batı'dakilerin elinde tutmak istediği şeyin ne

olduğunu çok iyi biliyorlar, asla paylaşma niyetinde olmadığımız bir özgürlükten bahsederek onları kandıramayız. Benim bakış açıma göre, tek başına Üçüncü Reich gerçeği bile, teknolojik koşullar haricinde, Hıristiyanların üstün olduğu gerçeğini sonuna kadar geçersiz kılıyor. Almanya'daki soykırım beyaz insanları şoka uğratmıştı ve hâlâ da uğratmakta. Bu şekilde davranabileceklerini kendileri de bilmiyordu. Ama siyah insanlar, en azından aynı türden, bir şoka uğradılar mı bilmiyorum. Kendi hesabıma, Yahudilerin kaderi ve dünyanın kayıtsızlığı beni çok korkuttu. O yaslı yıllarda, Birleşik Devletler'in kendi Negro'larını azar azar ve kaçak olarak değil sistematik olarak öldürmeye karar verdiği gün, hakkında çoktan birçok şey öğrenmiş olduğum bir konudaki bu insani duyarsızlığın benim de payıma düşen şey olacağını hissetmiştim, ne kadar hissedebiliyorsam işte. Almanya'daki Yahudilere olanların Amerika'daki Negro'ların başına gelemeyeceği konusunda yetkililer tarafından teminat veriliyordu elbette, ama ben Almanya'daki Yahudilerin de büyük olasılıkla benzer arabuluculara inanmış olduklarını düşünüyordum ümitsizce, ve yine, beyaz adamın kendisiyle ilgili yanılsamaları beni etkileyemiyordu, çünkü Amerika'daki beyazlar Amerika'daki siyahlara birbirlerine davrandıkları gibi davranmazlar. Beyaz bir adamla siyah bir adam karşılaştıklarında, özellikle siyah olan çaresiz durumdaysa, ürkünç şeyler açığa çıkar. Biliyorum. Civardaki bodrum katlarına yeteri kadar sürüklendim, beyaz erkek ve kadınların sırlarını gördüm, duydum ve tahammül ettim, yanımda güvende olduklarını biliyorlardı, çünkü konuşsam da bana kimse inanmayacaktı. Tam da söylediğim şeyin doğru olduğunu bildikleri için inanmayacaklardı.

İkinci Dünya Savaşı süresince Negro'lara yapılanlar, benim için, Negro'nun Amerika ile ilişkisinde bir dönüm noktası olmuştur. Kısaca ve fazlaca basite indirgeyerek söylemek gerekirse, var olan bir umut ölmüştü, beyaz Amerikalılara karşı var olan bir çeşit saygı azalmıştı. Onlara acımaya başladık, ya da onlardan nefret etmeye. Bunu anlayabilmek için kendinizi ülkesinin üniformasını giyen birinin yerine koymalısınız, ülkesini savunmak için ölümü göze almış, silah arkadaşları ve subayları tarafından "*nigger*" diye çağrılan, hemen her zaman en zor, en pis,

en adi işleri yapmak zorunda kalan, beyaz erlerin Avrupalılara onun insan olmadığını bildirdiğini bilen (Amerikalı erkeğin cinsel güvenliği konusu da bu kadar), beyaz askerlerin olduğu gece U.S.O.'da dans edemeyen, beyaz askerlerle aynı barda içemeyen, Alman savaş esirlerinin Amerikalılardan kendisine o zamana kadar gösterilmiş saygıdan çok daha fazlasını gördüğüne tanık olan bir adamın yerine. Ve aynı zamanda, bir insan olarak, yabancı bir ülkede yurdunda *[home]* olduğundan çok daha özgür olan bir adamın yerine. *Yurt!* Sözcüğün kendisi bile umutsuz ve şeytani bir tını kazanmaya başlıyor. Bütün katlandıklarından sonra, "yurduna" döndüğünde, bu yurttaşın başına neler geldiğini iyice anlamalısınız: onun ayakkabılarını giyip bir iş, yaşayacak bir yer arayın; onun derisine bürünüp bölünmüş otobüslere binin; onun gözlerinden "Beyaz" ve "Renkli" yazan tabelaları, özellikle "Beyaz Bayanlar" *[White Ladies]* ve "Renkli *Kadınlar*" *[Colored* Women*]* yazan tabelaları görün; karısının gözlerine bakın; oğlunun gözlerine bakın; onun kulaklarından siyasi konuşmaları, Kuzey'i ve Güney'i dinleyin; size "bekle" dendiğini hayal edin. Ve bütün bunlar dünyanın en zengin ve özgür ülkesinde, yirminci yüzyılın ortasında oluyor. Yüreğinizde gerçekleşebilecek o hassas ve ölümcül değişim uygarlığın kötü insanlarca yok edilmediği inancına dayanacaktır; insanların kötü olmaları değil yalnızca yüreksiz ve korkak olmaları yeterlidir. Birkaç ay önce, hepimiz otuzunu epeyce geçmiş, ben ve iki Negro tanıdığım Chicago'nun O'Hare Havaalanı'ndaki bardaydık ve barmen çok genç göründüğümüzü söyleyerek bize servis yapmayı reddetti. Boğazına sarılmamak epey bir sabır, yöneticiye ulaşmak epey bir ısrar ve biraz da şans gerektirdi. Adam, "yeni" olduğu ve yirmilik bir Negro çocukla otuz yedilik bir Negro "çocuğu" birbirinden ayırmayı henüz öğrenemediği savına dayanarak, barmenini savundu. Neyse, sonunda servis yapıldı tabii, ama o saatten sonra dünyadaki bütün Skoçları içsek de yatışamayacaktık. Bar çok kalabalıktı ve tartışma sırasında yaygarayı koparmıştık; müşterilerden teki bile yardımcı olmaya yanaşmamıştı. Bittiğinde, üçümüz birden öfke ve hayal kırıklığı içinde barda dikilip içerken –ve bir şeyler içip yemek yemek için özellikle erken geldiğimizden artık havaalanında mahsur kalmışken– yanımızda duran beyaz bir adam öğrenci

olup olmadığımızı sordu. Herhalde kavga çıkarmamızın tek mantıklı nedeninin bu olacağını düşünmüştü. Daha önce onun bizimle konuşmak istemediğini, şimdi de bizim onunla konuşmak istemediğimizi söyledim. Yanıtımın onu incittiği görülebiliyordu, tepkisi ona burun kıvırmama neden oldu. Ama içimizden biri, bir Kore savaşı gazisi, bardaki kavgamızın onun da kavgası olduğunu söylediğinde, genç adam "Ben vicdanımı uzun zaman önce yitirdim," diyerek arkasını dönüp gitti. Aksinin düşünüleceğini biliyorum ama o adam tipik bir örnekti. Delili elimize kendisi verdiğine göre, demek bardaki *herkes* vicdanını yitirmişti. Birkaç yıl önce olsa, bu insanlardan bütün kalbimle nefret ederdim. Ama şimdi onlara acıyordum, aşağılamamak için acıyordum. Ve bu kendi yurttaşlarınıza karşı hissedilecek en mutluluk verici şey değildir.

Ama, sonuçta, gerçekliğin doğasını tamamen ve sonsuza kadar değiştiren ve insanlık tarihinin gerçek anlamı nedir gibi yıkıcı ve çok yerinde bir soruyu sormaya başlayan dünyanın, bugün için tepesinde dolaşan tehdit evrensel olarak soyun tükenmesidir. Biz insanların elinde artık kendimizi yok etme gücü var; başarabildiğimiz tek şey özet olarak bu gibi görünüyor. Tanrı'nın adına çıktığımız yolculukta vardığımız yer burası. Öyleyse, demek ki bu Tanrı'nın (beyaz Tanrı'nın) yapabileceğinin en iyisi bu. Eğer durum böyleyse, o zaman O'nun yerine başka bir şey koymanın zamanı gelmiş demektir – ama ne? Ve bu boşluk, bu ümitsizlik, bu büyük sancı kendini bütün Batı'da hissettirmekte, Stockholm sokaklarından New Orleans kiliselerine, oradan Harlem kaldırımlarına kadar.

Tanrı siyahtır. Bütün siyahlar İslam'a aittir, onlar seçilmiştir. Ve dünyayı İslam yönetecektir. Bu rüya, bu fikir eski; yeni olan sadece renk. Müslüman imamın konuşmasından sonra bu ülkedeki siyah erkek ve kadınların yanlarında götürdüğü, karanlık, gürültülü getto sokakları boyunca taşıyıp çoğunun içinde yok olduğu mezbeleliklere götürdüğü şey bu rüya, bu tatlı olasılık işte. Beyaz Tanrı onları kurtaramadı; belki Siyah Tanrı kurtaracak.

Geçen yaz Chicago'dayken Elijah Muhammed Hazretleri beni evinde akşam yemeğine çağırdı. Chicago'nun Güney bölümünde görkemli bir malikâne olan ev Nation of Islam hareketinin

karargâhıydı. Chicago'ya Elijah Muhammed ile buluşmaya gitmemiştim –aklımda bile yoktu– ama daveti aldığım anda bunu beklemem gerektiğini de anlamıştım. Bir anlamda, daveti beyaz liberallerin inanılmaz derecede sıkıcı ve gerçekten korkakça ağıraksaklığına borçluydum. İster özel ister halka açık tartışmalarda olsun, Siyah Müslüman hareketin ne şekilde ortaya çıktığını ve böyle bir güce nasıl ulaştığını açıklama çabalarım, liberallere ait tavırların kendi yaşamlarını algılamada ve hatta bildikleriyle ne kadar ilintisiz olduğunu açığa çıkartan bir boşluk ve tepkisizlikle karşılanıyordu; aslında açığa çıkan şey Negro ile bir sembol ya da kurban olarak ilişki kurabildikleri ama onu insan olarak tanımadıklarıydı. Hareketin ikinci kumandanı ve gelecekteki vârisi olarak görülen Malcolm X, "şiddet" çığlıklarının, sözgelimi, İsrailliler İsrail'i geri almak için savaştıklarında atılmadığını, bir tek siyah adamlar *kendi* hakları için savaşacaklarını belirttiğinde atıldığını söylerken, doğruyu söylüyordu. Her biri kanlı fetihler olan İngiliz fetihleri, İngiltere'nin zaferinden söz eden Amerikalıların aklında olan şeyin bir parçasıdır. Birleşik Devletler'de şiddet ve kahramanlık yalnızca siyahlar söz konusu olduğunda eşanlamlı değildir, Malcolm'un saptamasını yenilgiye uğratmanın tek yoluysa ilk başta kabul etmek, sonra da bunun neden böyle olduğunu sormaktır. N.A.A.C.P.'nin (National Association for the Advancement of Colored People / Renkli Yurttaşların Gelişimi Ulusal Birliği) zaferlerine yapılan göndermeler, tam da mahkemeye sunulacak kanıtların toplanması işinin ne kadar uzun, ne kadar masraflı, ne kadar kalp kırıcı olduğu ve bu çeşit mahkeme savaşlarının ne denli uzun sürebileceği konusunda fikir sahibi olan çok az liberal bulunduğu için Malcolm'un saptamasını cevaplamıyor. Öğrencilerin oturma eylemlerine yapılacak göndermeler de cevaplamıyor, sırf bütün Negro'ların öğrenci olmadığı ve hepsinin Güney'de yaşamadığı gerçeği yüzünden olsa bile. Her ne olursa olsun, yalnızca vardığı sonuçlara katılmadığım ya da liberallerin vicdanını rahatlatmak için, ben de Malcolm'un saptamasındaki doğruluğu inkâr etmek gibi bir duruma düşmeyi elbette reddediyorum. İşler Müslümanların söylediği kadar kötü –aslında daha da kötü ve Müslümanlar da iyileşmesine katkıda bulunmuyorlar– ama siyah

adamın beyazlardan daha sabırlı, daha hoşgörülü ve daha ileri görüşlü olmasını beklemenin de bir anlamı yok; aslında, tam tersi. Şiddete başvurmamanın Negro'lar için bir erdem olarak görülmesinin gerçek nedeni –ırksal değerinden bahsetmiyorum burada, o tamamen ayrı bir konu– beyaz adamın yaşamının, yapıştığı imajının ya da sahip olduklarının tehdit edilmesini istememesidir. Keşke bunu daha sık dile getirselerdi. Malcolm X ile birlikte çıktığımız bir televizyon programının sonunda, seyircilerden beyaz bir erkek Malcolm'u durdurarak şöyle dedi: "Bin dolarım ve bir dönümlük arazim var. Benim durumum ne olacak?" Adamın sorusundaki dolaysızlığa hayran kalmıştım ama Malcolm'un cevabını duyamadım çünkü o anda bir başkasına İrlandalıların yüz sene önceki durumuyla Negro'ların bugünkü durumunu karşılaştırmanın bir faydası olamayacağını açıklamaya çalışıyordum. İrlandalılar İrlanda'yı terk etmeyi düşünmeye başlamadan çok önceleri Negro'lar buraya zincire vurularak getirildiler; sizin gelişinizden çok sonra aynı yere –kendi istekleriyle– gelen göçmenlerin sizi epeyce geçtiklerini söylemek kimi avutabilir ki? Koridorda asansör beklerken, elimi sıkan biri şunları söyledi: "Hoşçakalın Sayın James Baldwin. Yakında size Sayın James X demeye başlayacağız." Ve berbat bir an için aklımdan şunlar geçti: "Aman Tanrım, böyle devam ederse, sanırım diyeceksiniz." Elijah Muhammed sanırım bu programı ya da başka birini izlemiş ve birileri ona benden bahsetmişti. İşte bu yüzden, sıcak bir Pazar öğleden sonrası, geç vakit, kendimi onun kapısında buldum.

Korkuyordum, çünkü aslında resmen bir saraya çağrılmıştım. Korkmamın bir nedeni daha vardı. Sevgi ve güç, acı ve öfke arasında kendi içimde nasıl bir gerilim olduğunu, bu kutuplar arasında nasıl yıpratıcı bir şekilde gidip geldiğimi, daha kötü olandansa daha iyi olanı seçmeye çabaladığımı biliyordum. Ama bu seçim bireysel, özel bir iyinin seçimiydi (sonuçta ben bir yazardım); sosyal açıdan kötü olanla arasında nasıl bir ilişki olabilirdi? İşte Güney'deydik –bir milyon esir– bu kapı eşiğinden göz alabildiğine uzanıyordu. Ve bu insanlar okumazdı bile; baskı altında bunalmış kitlelerin harcayacak zamanı ve enerjisi yoktu. Onlara yardımcı olabilecek refah içindeki kesimde okumuyordu

göründüğü kadarıyla, yalnızca kitapları satın alıp yutuyordu ama öğrenmek için değil: Yeni tavırlar edinmek için. Ayrıca, bir kere eve girdikten sonra sigara ve içki içemeyeceğimi de biliyordum ve arkadaşım yıllar önce beni kendi kilisesine götürdüğünde hissettiğim gibi, cebimdeki sigaralardan suçluluk duyuyordum. Giderken yolumu kaybettiğim için yarım saat geç kalmıştım, bir ilkokul öğrencisi gibi azarlanmayı hak ettiğimi düşünüyordum.

Kapıyı açan genç adam –otuzunda gösteren yakışıklı, güleç yüzlü biriydi– geç kalmama bozulmuş görünmüyordu, beni büyük bir salona aldı. Salonun bir tarafında, hepsi beyazlar içinde altı kadın oturmuş, içlerinden en gencinin gibi görünen güzel bir bebekle ilgileniyorlardı. Öbür tarafta ise genç, çok huzurlu ve çok heybetli görünen yedi sekiz erkek vardı. Güneş ışığı yalnızca küçüklüğünüzden hatırlayabileceğiniz –daha sonra yalnızca rüyalarınızda rastlayabileceğiniz– bir dinginlikte vuruyordu salona. O sessizlik, huzur, barış ve o lezzetten şaşkınlığa düştüğümü hatırlıyorum. Tanıştırıldım, beni içten bir dostluk ve saygıyla selamladılar ve saygıları korkumu daha da artırdı, çünkü onların amaçları için veremeyeceğimi yürekten bildiğim bir şeyi vermemi bekledikleri anlamına geliyordu, oturduk. Elijah Muhammed salonda değildi. Sohbet yavaş ilerliyordu ama korktuğum kadar sert geçmiyordu. Hangi konuları açmamın uygun olacağını bilemediğimden konuşmayı onlara bırakmıştım. Hakkımda beklediğimden daha fazla şey biliyorlardı ve yazdıklarımın beklediğimden daha fazlasını okumuşlardı, bütün bunlardan ne çıkardıklarını, benim ne işlerine yarayacağımı düşündüklerini merak ediyordum. Kadınlar, alçak sesle, kendi aralarında konuşuyordu; erkeklerin sohbetine katılmalarının uygun bulunmadığını anladım. Birkaç kadın salona girip çıkıyor, sanırım yemek hazırlıklarını yapıyorlardı. Biz, erkekler, elbette Elijah Muhammed'in gelişini beklediğimiz için hiçbir konuya derinlemesine dalmıyorduk. Az sonra, bütün erkekler, birer birer salondan çıkıp geri döndüler. Sonra ellerimi yıkamam teklif edildi ve ben de koridordan yürüyerek banyoya gittim. Döndükten kısa süre sonra ayağa kalktık ve Elijah içeri girdi.

Ne görmeyi umuyordum bilmiyorum. Bazı konuşmalarını okumuştum, bazılarını radyoda ve televizyonda parça parça

dinlemiştim ve onu yırtıcılıkla özdeşleştirmiştim. Ama yo; salona giren adam ufak tefek ve ince, her şeyi cidden yerli yerinde ve orantılı, zayıf yüzlü, kocaman sıcak gözleri olan ve görebileceğiniz tebessümlerin en çekicisiyle gülümseyen biriydi. Onunla birlikte salona bir şey daha girmişti; müritlerinin onu görmekten, onun müritlerini görmekten duydukları sevinç. Yalnızca insanların birbirleriyle birlikte olmaktan bu denli keyif almaları az rastlanan bir olay olduğu için bile olsa, yüzünüzde bir tebessümle izleyeceğiniz türden bir karşılaşmaydı. Kadınlara takıldı, bir baba gibi, diğer kiliselerden çok iyi tanıdığım o çirkin ve ağdalı kur havasından eser yoktu, onlar da aynı şekilde yanıt verdiler, büyük bir özgürlük ama yine de büyük ve sevgi dolu bir mesafeyle. Benden tarafa bakmamış da olsa, salona girerken beni görmüştü, biliyordum. Yalnızca çocukları olarak görebildiğim diğerleriyle konuşup gülüşürken, beni tarttığını, bir karara vardığını hissetmiştim. Sonra, o muhteşem tebessümüyle hoş geldin demek için, bana döndü ve beni neredeyse yirmi dört yıl öncesine, papazın bana gülümseyerek "Sen kimin ufaklığısın bakalım?" diye sorduğu o ana geri götürdü. O gün verdiğim tepkinin aynısını vermedim, çünkü hayatta ikinci kez yapamayacağınız (neyse ki çok fazla değil!) bazı şeyler vardır. Ama bana kendimi nasıl hissettirdiğini biliyordum, onun o olağandışı otoritesine doğru nasıl çekildiğimi, o tebessümünün nasıl da yaşamımın bütün yükünü omuzlarımdan alma vaadiyle dolu olduğunu biliyordum. *Bütün yükünü Efendimize yükle ve bırak orada kalsınlar.* Elijah'nın yüzündeki temel ifade acıydı ve tebessümü acıya tanıklık ediyordu; o denli eski, derin ve siyah bir acı ki yalnızca gülümsediğinde ona ait oluyor ve tanımlanabiliyordu. Şarkı söylese, sesi nasıl çıkardı diye düşünmekten alıkoyamıyordunuz kendinizi. O tebessümüyle bana döndü ve "*Sana* anlatacağım çok şey var ama önce bir *oturalım*" gibi bir şeyler söyledi. Güldüm. Babamla dost olsak, tıpkı böyle olurdu diye düşündürmüştü beni.

Yemek odasında iki uzun masa vardı; birinde erkekler diğerinde kadınlar oturmuştu. Elijah bizim masanın başındaydı, bense onun soluna oturtulmuştum. Neler yediğimizi tam hatırlayamıyorum, yalnızca çok bol, sağlıklı ve basit şeyler olduğunu hatırlıyorum; o kadar sağlıklı ve basit ki kendimi had

safhada yozlaşmış hissetmeme neden olmuşlardı, sanırım üst üste iki bardak süt içmem bu yüzdendi. Elijah beni televizyonda gördüğünden söz açarak onda henüz beyni yıkanmamış ve kendisi olmaya çalışan biri olduğum izlenimi yarattığımı söyledi. Bunları anlaşılmaz biçimde cesaret kırıcı bir tarzda, gözlerini gözlerime dikip, tek eliyle, sanki bakımsız dişlerini saklamak ister gibi, dudaklarının yarısını gizleyerek söylemişti. Ama dişleri bakımsız değildi. Sonra onun bir süre hapiste kaldığından söz edildiğini hatırladım. Sanırım kendim olmayı *istiyordum*, ne demekse, ama Elijah ile bundan anladığımız şeyin aynı şey olmadığını da biliyordum. Evet, dedim, kendim olmaya çalışıyorum, ama başka ne diyeceğimi bilemediğim için sustum.

Elijah her konuştuğunda, masadan "Evet, doğru," diyen bir koro yükseliyordu. Artık dudaklarımı ısırmaya başlamıştım. Ayrıca Elijah'nın başka bir sinir bozucu alışkanlığı daha vardı, soru ve yorumlarını size yöneltmeden bir başkasından sektirip dolaylı olarak yolluyordu. İşte şimdi de, sağındaki adama dönüp son çıktığım televizyon programındaki beyaz şeytanlardan bahsetmeye başlamıştı: *Ona* (bana) kendisini nasıl hissettirmişlerdi? Bu soruya cevap veremedim ve vermem gerektiğinden o kadar da emin değildim. Bahsettiği insanlar kendimi iğneyle kuyu kazarmış gibi ve yararsız hissetmeme neden olmuştu kesinlikle ama ben onları şeytan olarak görmüyordum. Elijah, bu bitmek bilmez "Evet, doğru," korosu eşliğinde, beyaz adamın işlediği suçları sıralamaya devam etti. Masadan birisi, "Beyaz adamın şeytan olduğu *kesin*. Bunu her hareketiyle kanıtlıyor," dedi. Etrafa bakındım. Bunu söyleyen neredeyse çocuk denecek kadar genç, çok esmer ve ciddi, fazlasıyla aleyhtar biriydi. Elijah o aynı yumuşak, muzip tarzıyla Hıristiyanlık dininden ve Hıristiyanlardan söz etmeye başladı. Bense Elijah'nın gücünü sabit fikirliliğinden aldığını görmeye başladım. Kesinlikle hesapçı davranan bir adam değil; söylediği her şeye kendisi de inanıyor. Elijah'ya göre beyaz adamın bir şeytan olduğunu fark edemeyişimin gerçek nedeni, beyazların eğitimine fazlaca uzun süredir maruz kalmam ve şimdiye kadar gerçek yol göstericiliğe rastlamamış olmamdı. "Amerikan Negro'su denilenler" Birleşik Devletler'in bu kadar uzun süre ayakta kalmasına Allah'ın izin vermesinin tek nedeniydi; beyaz

adamın zamanı 1913'te dolmuştu, ancak Allah'ın isteği bu kayıp siyah ulusun, bu ülkedeki siyah adamın bedelini ödeyerek sahiplerinden geri almak ve onları gerçek inanca, yani İslam'a, geri döndürmekti. Bu yapılana kadar –ve gerçekleşmesi çok yakındı– beyaz adamın tümüyle yıkımı ertelenmişti. Elijah'nın görevi "Negro denilenler"i İslam'a döndürmek ve Allah'ın seçmiş olduklarını sonu gelmiş olan bu ulustan ayırmaktı. Dahası, beyaz adam kendi geçmişini biliyordu, kendisinin bir şeytan olduğunu ve zamanının azaldığını biliyordu, bütün o bilimi, teknolojisi, psikolojisi ve "laf-çevirmelojisi" (*tricknology*) siyah adamın gerçeği duymasını engelleme çabası içinde üretiliyordu. Bu gerçek, zamanın başlangıcında evrende tek bir beyaz yüzün bile bulunmadığıydı. Dünyayı siyah adam yönetiyordu ve siyah adam kusursuzdu. İşte beyaz adamın tarihöncesi olarak adlandırdığı döneme ait gerçek buydu. Tıpkı beyaz adam gibi siyah adamın da bir zamanlar mağaralarda yaşayıp ağaçlardan sallandığına, çiğ et yediğine ve konuşma yetisine sahip olmadığına inanmasını istiyorlardı. Siyah adam böyle bir duruma hiç düşmemişti. Allah bilim adamları yoluyla Şeytan'ın cehennemi deneyler yapmasına izin vermiş, bunun sonucunda beyaz adam ve daha da fecisi beyaz kadın olarak bilinen şeytan yaratılmıştı. Sonra bu canavar ruhlu yaratıkların belirli sayıda yıllar boyunca –kaç bin olduğunu unuttum ama orası önemli değil– dünyayı yönetmesi buyrulmuştu ama artık onların hükümranlığı sona ermek üzereydi ve beyaz adamın yaratılmasına zaten başından beri karşı olan (ve zaten onu insan değil bir şeytan olarak bilen) Allah, beyaz adamın ortaya çıkışıyla tamamen bozulan barışın yeniden hâkim olması için sabırsızlanıyordu. Bu nedenle, nitelik olarak, beyaz adamın hiçbir erdemi yoktu ve doğuştan tamamen farklı bir yaratık olduğu için artık bir kediden daha siyah olamazdı, yaratılışı gereği ancak bir at olabilirdi, onlar için hiçbir umut kalmamıştı.

Bu merhametsiz formülde, sembollerinin netliği ve içerdiği nefretin dürüstlüğü dışında, yeni bir şey yok. Duygusal tonu benim için kendi tenim kadar tanıdık; sadece *günahkârlar bin yıl boyunca cehennemde kalacaktır* demenin başka bir yolu. O günahkârların beyaz olduğu, Amerikan Negro'ları için pek de karşı konulmak istenecek bir gerçek değil ve Amerikan Negro'larının her biri,

bu yüzden, paranoya kapılarının üstlerine kapanması riskini taşıyorlar. Tamamıyla düşman ve, doğası gereği, sizi yok etmeye kararlı görünen –geçmişte çoğunuzu yok etmiş olan ve her gün çoğunuzu yok etmeye devam eden– bir toplumda, sahte bir yarayı gerçeğinden ayırt edebilmek imkânsız hale gelmeye başlar. Bu ayrımı yapmaya çabalamaktan çok geçmeden vazgeçersiniz ve, işin daha da kötüsü, bunu yaptığınızı fark etmezsiniz bile. Örneğin, benim için bütün kapıcılar ve bütün polisler artık tıpatıp aynılar, onlara davranış tarzımsa yalnızca sindirilmeden sindirmek biçiminde tasarlanmış durumda. Burada bir çeşit adaletsizlikten suçlu bulunabileceğim kuşku götürmez ama başka türlüsü de elimden gelmez, çünkü bu insanlar için insanlığın kendi üniformalarından daha gerçek olduğunu varsayma riskini almam mümkün değil. Negro'ların çoğu, beyaz insanlar için insanlığın renklerden daha gerçek olduğunu varsayma riskini göze alamaz. Buysa, fark edilmeden ama kaçınılmaz olarak, en kötü ihtimali beklemeyi çok önceleri öğrenmiş insanların en kötüsüne inanmalarına neden olur. Beyaz adam ne kadar duymak istemese de, bu ülkede Negro'ların yaşadığı vahşet gözardı edilemez. Bir Negro, ilk başta, beyaz insanların kendisine nasıl olup da bu şekilde davrandıklarına akıl erdiremez; bunu hak etmek için ne yaptığını bilmiyordur. Kendisine yapılanları hak etmek için hiçbir şey yapmadığını, beyaz insanların onu yok etme –bunun adı budur çünkü– çabalarının keyfi olduğunu anladığındaysa, beyazların şeytan olduklarını düşünmek onun için pek de zor değildir. Amerikan Negro'sunun yaşadığı dehşeti anlatan bir dil bile yoktur neredeyse. Dilde yeni yeni belirmeye başlayan, resmi konuşmalarda ve yayın organlarında reddedilen ya da yok sayılan –Negro deyimi buna örnektir– kendi yaşam deneyiminin mahremiyeti, onu açıkladığını iddia eden bütün sistemlere inandırıcılık kazandırmaktadır. Ve, aslında, tarihi bir kimlik ve insan olarak, kendi gerçeği, kasıtlı olarak ve acımasızca, siyah adamdan *saklanmıştır*; bir siyah adam beyaz dünyanın tanımlarını kabullenmeyi her reddedişinde beyaz dünyanın gücü tehdit edilmektedir. Bu yüzden siyah adamı yok etmek için her şey yapılır; yalnızca dün değil bugün de. Öyleyse, bunca keder ve kötülüğün kökünde neyin yattığını söylemeye yetkili olan kim-

dir? Öyleyse, her şeyin siyah adamla başladığı ve onun kusursuz olduğu neden doğru olmasındır ki; bunca yıldır beyaz adamın kendisi hakkında iddia ettiği gerçek tam da buyken? Üstelik, beyaz adamın dünyada bir azınlık olduğu –öylesine küçük bir azınlık ki artık daha çok uydurma bir icat gibi görünmektedir– ve bundan böyle dünyayı yönetmeyi hayal bile edemeyeceği artık apaçık ortadadır. Eğer durum böyleyse, hâkimiyetlerini başlangıçta sinsice, kurnazlıkla ve kan dökerek, iddia ettikleri gibi Tanrı'nın isteğiyle değil, Tanrı'nın isteğine karşı gelerek elde etmedikleri ne malumdur? Ve eğer *bu* doğruysa, bunca zamandır başkalarına karşı kullandıkları kılıç, şimdi, göz kırpmaksızın, onlara karşı da kullanılabilir. Cennette yaşayan tanıklar, Tanrı'ya o anda kim daha yakınsa onun tarafından kullanılmak üzere, bekleşmektedir. Ve korkularımızı, suçlarımızı ve tutkularımızı kutsamak için tasarlanan efsane ve teoloji, aynı zamanda onları olduğu gibi açığa da çıkartmaktadır.

Sonunda, başkalarından sektirilerek bana ulaşan sorulardan birine, "Yirmi yıl önce kiliseyi terk ettim ve o zamandan beri hiçbir şeye katılmadım," diyerek cevap verdim. Benim için onların hareketine de katılmayacağımı söyleyebilmenin bir yoluydu.

"Peki şimdi nesin?" diye sordu Elijah.

Kendimi köşeye sıkışmış gibi hissettim, çünkü cidden Hıristiyan olduğumu söyleyemezdim, konuyu kapatmak için bunu söylemeye zorlanmama izin veremezdim. "Ben mi? Şimdi mi? Hiç." Bu yeterli değildi. "Bir yazarım. İşleri yalnız yapmayı seviyorum." Kendimi bunları söylerken işittim. Elijah gülümsedi. "Bu konuda," dedim sonunda, "pek fazla düşünmüyorum."

Elijah sağ tarafına doğru, "Bence bir tek bu konuyu düşünmesi gerekir," dedi ve bütün masanın onayını aldı. Ama kötü niyetli ya da yargılayıcı değildi. Onlara ait olduğum ama bunu henüz bilmediğim, daha hazır olmadığım için kendilerinden emin halde gerçeği kendi başıma keşfetmemi bekledikleri hissi bana çok boğucu geldi. Sonuçta gidebileceğim başka neresi vardı ki? Siyahtım ve bu yüzden İslam'ın bir parçasıydım, istesem de istemesem de beyaz dünyayı bekleyen yıkımdan kurtarılacaktım. Benim zayıf, ayartılmış vicdanımın onun çelikten kelamı karşısında hükmü olamazdı.

Kendimi yeniden babamın evinde gibi hissettim –aslında, bir anlamda, öyleydim de– ve Elijah'ya beyaz insanlarla siyah insanların evlenmesine karşı olmadığımı, birçok beyaz arkadaşım olduğunu söyledim. İşler o noktaya gelirse, onlarla birlikte yok olmaktan başka bir şey gelmezdi elimden çünkü (bunu Elijah'ya değil kendime söyledim) 'Sevdiğim ve beni seven birkaç kişi vardı ve bunlardan bazıları beyazdı, sevgi renkten daha önemli değil miydi?'

Elijah büyük bir sevecenlik ve şefkatle bana baktı, büyük bir acımayla, kuşku içinde belki beyaz arkadaşlarım *olabileceğini* ya da olduğunu düşündüğümü, onların da dürüst davranmak için –ancak şimdi– çaba gösteriyor *olabileceklerini* belirtti, ama artık zamanları dolmuştu. Aslında şunu demek ister gibiydi, "Şansları vardı abi, ama içine ettiler!"

Masanın çevresine bakındım. Elijah'nın otoritesini ya da dışarıdaki sokaklarda yaşadıklarının kanıtını aşacak bir kanıt sunamazdım elbette. Evet, tanıdığım iki-üç beyaz insan vardı, onlara hayatımı teslim edecek kadar güveniyordum, tanıdığım başka birkaç beyaz dünyayı daha yaşanır bir yer yapabilmek için yapabilecekleri her şeyi yapıyor, emek harcayıp ter dökü-yor, kendilerini riske atıyordu. Ama bunu nasıl söyleyebilirdim? Birinin kendi deneyimi, kararı ya da inancını tartışamazdınız ki. Sunduğum bütün kanıtlar davayla ilgisiz bulunarak kabul edil-meyecekti, çünkü yalnızca istisnalardan bahsediyor olacaktım. Güney suçlamayı haklı çıkarıyordu; dünyanın durumu suçlamayı haklı çıkarıyordu. Kayıtlara geçen zamanın başlangıcına kadar uzanan diğer her şey, dünyayı değiştirmeye çalışıp başaramamış bu istisnalarla doluydu yalnızca. Bu doğru muydu? *Başarısız* mı olmuşlardı? Bunun ne kadarı bakış açısına bağlıydı? Çünkü belli bir kategorideki –tam olarak söylemek gerekirse, gücü sevgiden üstün tutan kategorideki– istisnalar, dünyayı daha beter bir hale getirmek konusunda hiç de başarısız olmamışlardı. Ama yine de güç *gerçektir* ve sıklıkla sevgiyi de içeren birçok şeye onsuz ulaşmak mümkün değildir. Olabilecek en ürkünç şekilde, bir yemek masasında oturan insanların Negro'nun insan olduğunu kanıtlamaya çalışırken neler yaşamaları gerektiğini bir an için görebildim. Bütün bunların üstüne, neredeyse, "Mesela arkadaşım

Mary'yi alalım," diyecektim, sonra da Mary'nin yaşamayı hak ettiğini kanıtlayan o erdemler kataloğundan erdem beğenme tuzağına düşecektim. Ve ne için? Elijah ve ötekiler ciddi ciddi başlarını sallasınlar da hiç olmazsa, "Evet, *o* iyiymiş – ama ya *diğerleri*," diyebilsinler diye.

Tekrar masanın çevresindeki genç yüzlere baktım, sonra da tarihte kendi topraklarına sahip olmayan hiçbir halkın saygı görmediğini anlatan Elijah'nın yüzüne. Ve masa onayladı, "Evet, doğru." Bu saptamanın doğruluğunu inkâr edemezdim. Bizden başka herkesin sınırları belirlenmiş toprakları ve bir bayrağı vardı; hatta bugünlerde Yahudilerin bile. Yaklaşık dört yüz yıl boyunca kendisini zincire vurmuş olan ve hâlâ kendisini insan olarak göremeyen bir ulusun içinde sıkışıp kalmış, evlatlıktan reddedilmiş, aşağılanan bir tek "Amerikan Negro'su denilenler" vardı. Ve Siyah Müslümanların, Müslüman olmayan birçoklarıyla birlikte, bu denli esirgenmiş ve bu denli gecikmiş (bir gün olacak mıydı acaba) bir tanınma için artık umutları kalmamıştı. Yine, bu bakış açısının Negro tarihi tarafından bol keseden doğrulandığı inkâr edilemez. Şapkalar elimizde, bu kadar uzun süre ayakta dikilerek Amerikalıların büyüyüp de onlar için tehdit oluşturmadığımızı anlamalarını beklemek cidden incitici bir şey. Öte yandan, bu seçenek –yalnızca Müslüman bakış açısından da değil– Amerika'nın sığ sularında yok olarak, sanki hiç var olmamış ve bütün çektikleri boşunaymış gibi, tamamıyla ve sonsuza kadar unutulmamak için tek umudu gibi göründüğüne göre, şimdi nasıl olacaktı da Amerikan Negro'su kendini ayrı bir ulus olarak var edebilecekti?

Elijah'nın coşkusu, bu genç erkeklerin acı yalnızlığı ve sevgisizliği ve sokaklardaki umutsuzluk, şu anda hayal sayılabilecek bir şeyi bulanık da olsa bir anlığına görmeme neden olmuştu, tabii bu denli hayal ürünü bir çağda, neyin hayal olduğunu kesin olarak söyleyebilmekte biraz zorlanırdım. Diyelim, Müslümanların köle işçiliği için alacaklı olduğumuzu söyledikleri altı ya da yedi eyalet Birleşik Devletler tarafından "geri ödeme" olarak Negro'lara verildi. Tabii ki elinde tutmayı bir şekilde imkânsız bulmadığı sürece, Birleşik Devletler bu topraklardan vazgeçmeyecekti; yani İngiltere'nin imparatorluğunu küçül-

tmeye zorlandığı gibi Birleşik Devletler de aynı şekilde ve aynı hızda bir dünya gücü olarak geriye çekilmek zorunda kalmadığı sürece. (İngiltere'nin "her zaman gitmek niyetinde olduğu" – eski sömürgelerinin durumu bunun en büyük kanıtıdır– kesinlikle doğru değildir.) Bu eyaletler –Müslümanların da taraftar göründükleri gibi– Güney eyaletleri olursa, örneğin Maryland'in karşılığı olarak, karşıda düşman bir Latin Amerika'nın sınırları yükselecekti. Denizlerdeki Amerikan sınırlarına gelince, biri güçsüz bir Avrupa'ya, diğeri güvenilmez ve beyaz olmayan bir Doğu'ya ve kuzeyde, Kanada'dan sonra, Rusya ile sınırı olan Alaska'ya bakacaktı. Bunun sonucunda, Birleşik Devletler ve Kanada'daki beyazlar kendilerini, beyaz dünyanın geri kalanının yardım etmeye büyük ihtimalle istekli olmayacağı ve zaten coğrafi olarak bunu beceremeyeceği, düşman bir kıtayla çevrili ıssız bir adada tek başlarına bulacaklardı. Bütün bunlar, benim için, en mümkün olasılıklar değildi, ama eğer Müslüman olsaydım, aklımda tutacağım ve üstüne gideceğim olasılık tam da bu olurdu. Ve eğer Müslüman olsaydım, burada hüküm süren sosyal ve manevi hoşnutsuzluğu kendi yararıma kullanmakta –hatta körüklemekte– tereddüt etmezdim. Bunu yaparak, en kötü ihtimalle, yalnızca nefret ettiğim bir evin yerle bir olmasına katkıda bulunmuş olurdum, evle birlikte benim de ortadan yok olmam çok da umurumda olmazdı. Evle de olsa evsiz de, zaten yok olmayacak mıydım!

Peki, masanın çevresindekiler ne düşünüyordu? "Ben," dedi Elijah, "senden asla geri alınamayacak bir şeyi sana vermeye geldim." İşte o anda masa nasıl da vakurlaştı ve o esmer yüzleri nasıl da aydınlık bir ışık sardı! Sokaklardan, gecekondulardan, hapishanelerden, narkotik koğuşlarından, akıl hastanelerinin pisliği ve sadizmi arasından geçerek, sahip olduğu en hayati şey olan değerli olma hissi de dahil, elindeki her şeyi alınmış bir halka ulaşan mesaj buydu işte. İnsanlar bu his olmadan yaşayamaz; onu kaybettiklerinde geri kazanmak için her şeyi yaparlar. İşte bu yüzden bir toplumdaki en tehlikeli kişi kaybedecek hiçbir şeyi olmayandır. Bu insanlardan on tane olması gerekmez – bir tanesi yeter. Ve sanırım, babasının kanının aktığı –efsaneye göre bir ağacın yapraklarından onun üzerine aktığı– o günden beri

Elijah'nın da kaybedecek bir şeyi yoktu. Ama masayı çevreleyen diğer erkeklerin de kaybedecek bir şeyleri yoktu.

"Gerçek dininize dönün," diye yazmıştı Elijah. "Köle sahibinin, şeytanın zincirlerini atın ve aslınıza dönün. Onun alkolünü ve esrarını kullanmayı bırakın –kadınlarınızı koruyun– ve o pis domuzu terk edin." Yıllar önceki arkadaşlarımı hatırlıyordum, boş koridorlarda, şarapları, viskileri ve göz yaşlarıyla; hâlâ aynı koridorlarda şırıngadan taşlaşmış durumdaki arkadaşlarımı ve bir seferinde kardeşimin dediklerini: "Harlem'de bu kadar çok kilise ve keş [junky] olmasaydı, sokaklarda kan gövdeyi götürürdü." *Kadınlarınızı koruyun:* beyaz adamın erkekliğinin siyah adamın erkekliğinin inkârına dayandığı, cinsel açıdan acınacak durumda olan bir uygarlıkta bunu yapabilmek ne kadar zor. *Kadınlarınızı koruyun:* erkeği hadım edip kadını sömüren, dahası, erkeği kadının ekmek kazanma gücüne bağımlı olmaya zorlayan bir uygarlıkta. *Kadınlarınızı koruyun:* "Bebelerinize birazcık da olsa beyaz kan pompalayarak size iyilik ediyoruz aslanım" diye böbürlenen beyaz erkeğin dişleri arasında, Güney'in tabancasına, Kuzey'in coplarına karşı. Yıllar önce –kendimizi savunmak için, boşluğa doğru– şöyle derdik: "Evet, siyahım ve güzelim, var mı ötesi!" Ama şimdi –şimdi– Afrikalı kral ve kahramanlar, geçmişten, artık gücün hizmetine koşulabilecek o geçmişten dünyaya geri döndü. Ve siyah güzel bir renge *dönüştü* – sevildiğinden değil korkulduğundan. Ve Amerikan Negro'larının ihtiyacı olan bu aciliyet *unutulmayacaktır*! Amerikan Negro'larının, siyah adamların başka yerlerde yükseldiğini, verilen sözün tutulduğunu ve siyah adamların eskiden beyaz adamların yürüdüğü gibi bir yetkiyle yürüyebileceğini, beyaz adamların artık sahip olmayacağı güçle korunduğunu görmesi, hapishanelerin boşaltılması ve Tanrı'nın cennetten yeryüzüne indirilmesi için yeterli, hatta fazlasıyla yeterli. Daha önce de olmuştu, birçok kez, daha renk icat edilmeden önce, ve cennete gitme arzusu her zaman bu özel lütuflandırılma durumuna erişmeyi anlatan bir metafor olmuştu. Şarkıda söylendiği gibi: "Kaftanım üstüme olacak biliyorum. Cehennem kapılarında denedim."

Gitme zamanı gelmişti, tuhaf ve sıkıcı bir şekilde hiçbir şeyi çözüme ulaştıramamış olarak, büyük salonda dikilmiş,

birbirimize iyi geceler diliyorduk. Hem onların gözünde hem kendi gözümde, bir sınavı geçmeyi ya da bir uyarıya kulak asmayı başaramamış gibi hissetmekten kendimi alamıyordum. Elijah ile el sıkıştık, bana nereye gideceğimi sordu. Nereye gidiyorsam arabayla bırakılacaktım – "çünkü buraya birini davet ettiğimiz zaman" dedi, "gideceği yere ulaşana kadar onu beyaz şeytanlardan korumak bizim görevimizdir." Aslında ben de şehrin öteki tarafında birkaç beyaz şeytanla içmeye gidecektim. Saniyenin onda biri kadar bir süre için adresi vermekte tereddüt ettiğimi itiraf ediyorum; Chicago'da, Amerika'nın diğer şehirlerinde olduğu gibi, avantajlı konumuyla beyaz olduğu hemen anlaşılabilecek bir adresti. Ama yine de verdim, Elijah ile birlikte merdivenlere yürüdük ve gençlerden biri arabayı almak için gözden kayboldu. O kısa birkaç an, o canlı, şiddet ve sorunlarla dolu sokaklara karşı Elijah ile birlikte durmak çok garipti. Kendimi ona çok yakın hissettim ve bir tanık, bir yandaş, bir baba olarak onu sevebilmeyi ve onurlandırabilmeyi gerçekten istedim. Onun acısı ve öfkesini, hatta, evet, güzelliğini tanıdığımı ve bildiğimi hissettim. Yine de, tam da o aynı sokakların gerçekliği ve doğası yüzünden –onun ve benim kendimize ait olduğunu düşündüğümüz sorumluluklar yüzünden– hep iki yabancı olarak kalacak ve belki gün gelecek iki düşman olacaktık. Araba geldi –parıltılı, metalik ve berbat bir Amerikan mavisiydi– ve Elijah ile bir kez daha el sıkışıp iyi geceler diledik. Malikânesine girip kapıyı kapattı.

Şoförle birlikte, karanlık, homurtulu –ve o saatlerde tuhaf bir şekilde güzel olan– Chicago'da, göl kıyısı boyunca ilerlemeye başladık. Toprak tartışmasını yeniden başlattık. Biz –Negro'lar– bu toprağı nasıl alacaktık? Bunu daha önce, masada, beyaz adamın şeytan olduğunu her hareketiyle kanıtladığını söyleyen esmer çocuğa sormuştum. Bana Birleşik Devletler'in çeşitli bölgelerinde inşa edilen ya da inşaatına başlanacak olan Müslüman tapınaklarından, Müslüman takipçilerin gücünden ve Negro'lara yıllık olarak akan paranın miktarından söz etti – yirmi milyar dolar civarında bir paraymış. "Bir tek bu bile size ne kadar güçlü olduğumuzu göstermeye yeter," dedi. Ama diye ısrar ettim, tedbiri elden bırakmadan ve konuya biraz da

farklı bir açıdan yaklaşarak, bu yirmi milyar dolar ya da her neyse, Birleşik Devletler ekonomisinin bütününe bağımlı bir miktar. Negro artık bu ekonominin bir parçası olmadığında neler olacak? Bunun olması için Birleşik Devletler ekonomisinin köklü ve elbette feci sonuçları olan değişiklikler geçirmesi gerektiği gerçeğini bir kenara bıraksak bile, Amerikan Negro'sunun satın alma gücü mutlaka düşecektir. Öyleyse bu ayrı ulusun ekonomisi hangi temele dayanacak? Çocuk bana epeyce garip bir bakış fırlattı. "Bunun *yapılamayacağını* söylemiyorum," dedim telaşla, "sadece *nasıl* yapılacağını merak ediyorum." Bunun olması için, bütün ilişki ve kaynaklarınızın değişmesi gerektiğini, şu anda sahip olduğunuzu bilmediğiniz birçok şeyden vazgeçmeye zorlanacağınızı düşünüyordum. Aklımda olan şeylerin, üstünde gittiğimiz şık şıkırdım teneke parçası gibi şeylerin, büyük bir değere sahip olduklarını düşünmüyordum. Ama yaşam bunlar olmaksızın çok farklı olacaktı ve bunu daha önce düşünüp düşünmediğini merak etmiştim.

Zaten gücü, gücün sembollerinden ayrı olarak hayal etmek nasıl mümkün olabilir ki? Çocuk özgürlüğün toprak sahibi olmaya dayalı olduğunu görmüştü; şu ya da bu şekilde Negro'ların toprak sahibi olması gerektiğine ikna olmuştu. Bu arada, hiçbir şeyden korkmadan sokaklarda yürümeye devam edebilirdi, çünkü kendisi gibi, yakında gücü elde edecek olan, milyonlarcası daha vardı artık. Kısacası –bazı rüyaların gerçekleşebildiğini unutmamakta yarar varsa da– bir rüyaya inanarak ayakta duruyordu ve "kardeşleriyle" aynı renkten olmaları temelinde birleşmişti. Belki de bundan fazlası istenemez. İnsanlar hep kendilerini kişisel sorumluluktan kurtaracak, sevgiyle ilgisi olmayan bir prensibe bağlanarak bir araya geliyorlar sanki.

Yine de Müslüman hareketin güçten düşürülmüş Negro nüfusa daha doğru ve daha bireysel bir değerli olma duygusu aşılayacağını umabilirdim, böylece Kuzey'deki gettolarda yaşayan Negro'lar, ne pahasına olursa olsun, koşullarını somut olarak değiştirmeye başlayabilirlerdi. Ama bir koşulu değiştirmek için ilk önce onu olduğu gibi görebilmelisiniz: O anda, kabul ettikten sonra onunla ne yaparsanız yapın, kabullenilecek olan gerçek, iyi de olsa kötü de, Negro'nun bu ulus tarafından

yaratıldığı ve –Afrika'ya değil, İslam'a hiç değil– yalnız ve yalnız ona ait olduğuydu. Buradaki çelişki –ve nasıl da korkunç bir çelişki– kendi geçmişini kabullenmeye istekli olmadığı sürece, Amerikan Negro'sunun hiçbir yerde, hiçbir kıtada bir geleceği olamayacağıydı. Geçmişini –tarihini– kabullenmek, onun içinde boğulmakla aynı şey değildir; onu ne şekilde kullanabileceğini öğrenmektir. Uydurulmuş bir geçmiş asla kullanılamaz; kurak geçen bir mevsimdeki kil gibi yaşamın baskısı altında çatlar ve ufalanır. Amerikan Negro'sunun geçmişi ne şekilde kullanılabilir? Dünya tarihindeki meydan savaşına hazır bu dönemde, ödenmesi beklenen eşi benzeri görülmemiş bedel renge, milliyete ve sunaklara ait gerçekliklerin aşılarak dönüştürülmesidir.

"Her neyse," dedi çocuk, uzun bir sessizlikten sonra aniden, "işler hiçbir zaman eskisi gibi olmayacak. Bunu biliyorum."

Sonra düşman sınırlarına girdik ve beni düşmanın kapısında bıraktı.

Nation of Islam'ın parayı nereden bulduğunu kimse bilmiyor gibi. Büyük bölümü, elbette, Negro'lardan toplanıyor ama Birchite'lar* ve Teksaslı bazı petrol milyonerleri gibi insanların da harekete ılımlı yaklaştıkları yolunda söylentiler var. Elimde söylentilerin doğruluğunu kanıtlayacak hiçbir şey yok ama bu insanlar ırkların birbirine karışmamasını savunduklarından, dumanın geldiği yerde birazcık da olsa ateş olması beni şaşırtmazdı. Zaten son günlerdeki bir Müslüman mitingi sırasında, Amerikan Nazi Partisi başkanı George Lincoln Rockwell davaya yirmi dolar bağış yapmaktan söz etmişti ve Malcolm X ile birlikte, en azından ırksal açıdan, tam bir anlaşma içinde olduklarına karar vermişlerdi. Bir ırkın yüceltilmesi ve buna bağlı olarak bir diğerinin –ya da diğerlerinin– aşağılanması her zaman için bir cinayet reçetesi olmuştur ve olmaya devam edecektir. Bundan kurtulmanın yolu yoktur. Birine, ırkları ya da derilerinin rengi nedeniyle bir grup insana özel bir hoşnutsuzluk gösterme izni verildiğinde, onları nelere tahammül etmeye zorlayacağının bir sınırı ve bütün ırk gizemli bir itham altında

* 1956 yılında Robert Welch tarafından kurulan, milliyetçi, ırkçı, muhafazakâr, faşist bir sivil örgütün yandaşları (ç. n.)

olduğundan, onu kökünden yok etmeye kalkışmaması için hiçbir neden yoktur. Nazilerin yapmaya çalıştığı şey tam da buydu. Tek özgünlükleri kullandıkları yöntemlerdeydi. Güneşin masumların katledilmesine kaç kez tanıklık etmiş olduğunu hatırlamak pek bir işe yaramayacaktır. Amerikan Negro'larının özgürlüklerini burada, Birleşik Devletler'de kazanmaları beni fazlasıyla ilgilendiriyor. Ama aynı zamanda saygınlıkları ve ruhlarının sağlığı da ilgilendiriyor ve Negro'ların kendilerine yapılanı başkalarına yapmaya dair bütün çabalarına da karşı gelmeliyim. Sanırım bu yolun gittiği manevi çöplüğü –her gün çevremizde görüyoruz– tanıyorum. Şu çok basit ve galiba kavranması çok güç olan bir gerçek: *Başkalarını aşağılayan insan kendini aşağılar*. Bu gizemci bir saptama değil, Alabama'daki her şerifin kendi gözüyle tanık olduğu gibi, çok gerçekçi bir saptama ve Negro'ların bir kez daha böylesine berbat bir duruma düştüklerini görmek istemem.

Şimdi, Negro'ların Birleşik Devletler'de güç kazanması pek olacak bir şey değil, çünkü yaklaşık olarak bu ulusun yalnızca dokuzda birini oluşturuyorlar. Kendi topraklarını geri isteyen, sömürgeciliğin boyunduruğundan ve sömürgecilik deneyiminden kurtulmaya çalışan Afrikalılarla aynı durumda değiller. Negro durumu başka bir açıdan tehlikelidir, hem Negro olarak Negro için hem de bu kadar sorunlu ve sorun yaratan bir parçasını oluşturduğu ülke için. Amerikan Negro'su benzersiz bir yaratıktır; hiçbir yerde bir benzeri ve kendinden önce gelen ataları yoktur. Müslümanlar bu gerçeğe Negro'lara "Amerikan Negro'su denilenler" diyerek ve kölelikten kalma isimlerin yerine "X" koyarak tepki veriyorlar. Her Amerikan Negro'sunun aslında bir zamanlar malı olduğu beyaz adamlara ait bir ismi taşıdığı bir gerçek. Bana Baldwin denilmesinin nedeni ya Afrikalı kabilem tarafından satılarak ya da kaçırılarak Baldwin isminde beyaz bir Hıristiyanın eline teslim edilmiş ve onun tarafından haçın önünde diz çökmeye zorlanmış olmam. Demek ki ben, hem görünürde hem de yasal olarak, beyaz ve Protestan bir ülkedeki kölelerin torunuyum, Amerikan Negro'su olmanın anlamı da budur işte: Kaçırılmış bir dinsiz, bir hayvan gibi alınıp satılan ve hayvan gibi davranılan, bir zamanlar Amerikan anayasasında "beşte üç"

insan olarak tanımlanmış ve, Dred Scott kararına* göre, beyaz adamın saygı duyması gereken hiçbir hakka sahip olmayan bir yaratık. Ve bugün, teknik olarak özgürlüğüne kavuşmasından yüz yıl sonra –belki tek istisnası Kızılderililer olmak üzere– hâlâ kendi ülkesinde en fazla aşağılanan yaratık. Bu durumda, Amerika'nın siyasi ve sosyal yapısında kökten, kararlı ve sürekli değişiklikler olmadığı sürece Negro'nun koşullarında gerçek bir düzelme olması olasılığı kesinlikle yok. Ayrıca çok açık ki beyaz Amerikalılar bu değişiklikleri gerçekleştirmekte yalnızca isteksiz değil; düştükleri miskinlik içinde, genel olarak, onları hayal edebilme yeteneğinden bile yoksunlar. Beyaz Amerikalıların iyi niyeti ve inancına artık Negro'nun da inanmadığını eklemek lazım, daha önce hiç inandıysa tabii. Negro'nun yeni keşfettiği şey, hatta uluslararası bir düzeyde, zaten hep mahrem olarak sahip olduğu ve bu nedenle şimdiye kadar yalnızca gizlice kullanabildiği bu göz korkutma gücüdür; çünkü mahrem olan çok sık biter, sınırlı olansa her zaman. Ve bu yüzden, ülkede, asırlardır her an her saniye bahsedildiği gibi "yeni" bir Negro'dan bahsedildiğinde, gerçekte zaten değerlendirme yeteneğine sahip olmadığı bir değişiklikten bahsedilmiyor, sadece ona haddini bildirmekte ortaya çıkan yeni bir zorluktan, ruhsal ve sosyal rahatlığının üzerine kapanan bir kapıyı daha (yine mi! yine mi!) zorlamaya başladığı gerçeğinden bahsediliyor. Ne kadar zor ve garip görünse de, bu büyük olasılıkla bir insanın bir diğeri için yapabileceği en önemli şeydir –en önemli şeylerden *biri* olduğuysa kesindir, işte sevginin ıstırabı ve gerekliliği– ve bir şey yapmadığı takdirde biçimsiz ve keşfedilmemiş olarak kalacak bu ülkeye Negro'nun yaptığı en büyük katkıdır. Sonuç olarak, beyaz Amerikalılar, Negro'ların beyaz insanların onlara bir şey "vereceğini" düşündüklerini varsayarak yalnızca kendilerini aldatmaktadır. İnsanlar cidden de çok nadir olarak verirler. Çoğu insan bekçilik yapar ve savunur; bekçiliğini yaptıkları ve savundukları şeyin kendileri ve kendileriyle özdeşleştirdikleri şeyler olduğunu zanneder ama aslında bekçiliğini yaptıkları ve savundukları kendi gerçeklik sistem-

* 1846 yılında köle Dred Scott ve eşi Harriet özgürlüklerinin verilmesi için St. Louis gezici mahkemesinde dava açarlar. On bir yıl süren mücadele sonunda Amerikan Anayasa Mahkemesi özgür olamayacaklarına karar verir (ç. n.)

leri ve kendileri olduğunu zannettikleridir. Bir insan kendini vermeden, daha doğrusu riske atmadan, hiçbir şey veremez. Eğer insan kendini riske atamıyorsa, verme yeteneğinden de yoksun demektir. Ve, sonuçta, özgürlüğü yalnızca birini özgür bırakarak verebilirsiniz. Negro sözkonusu olduğunda, Amerika cumhuriyetinin asla yapabilecek kadar olgunlaşamadığı bir şeydir bu. Beyaz Amerikalılar şimdi "tokenism" olarak anılan jestlerle kendilerini rahatlatmaktadırlar. Okullarda ayrımcılığa karşı 1954 yılında Temyiz Mahkemesi'nden çıkan kararla övünmeleri buna iyi bir örnektir; o zamandan beri durumun aksine olduğunu kanıtlayan dağlar kadar kanıt toplanmasına rağmen, bunun yürekten bir değişim –ya da onların dediği gibi gelişim– göstergesi olduğunu varsaymaktalar. Belki de öyledir. "Gelişim" kelimesinden ne anladığınıza bağlı. Tanıdığım Negro'ların çoğu, Soğuk Savaş rekabeti ve Afrika'nın açıkça özgürleştiği, bu yüzden de, politik nedenlerle, eski sahiplerinin torunlarıyla iyi geçinmesi gerektiği gerçeği olmasa bu bol keseden verilen ödünün de asla verilmeyeceği konusunda hemfikir. Eğer sevgi ya da adalet adına yapılan bir iş olsaydı, 1954 kararının bundan çok daha önce alınması gerekirdi; bu zor dönemdeki güç dengelerinin zorlaması olmasaydı, karar hâlâ alınmamış olabilirdi. Bu durumu açıklamanın fazlaca sert bir yolu gibi görünüyor –hatta nankörce denebilir– ama bu şekilde açıklamaya neden olan kanıtları yok saymak güç. Ben, kişisel olarak yok sayılabileceklerini kesinlikle düşünmüyorum. Durum ne olursa olsun, zor sorunların çözümünde Amerika'nın iyi niyetinin kaygan ve akıldan yoksun doğasına hiçbir zaman için güvenilemez. Bu sorunlarla uğraşıldıysa gereklilikten uğraşılmıştır ve, en azından siyasi açıdan, gereklilik demek üstte kalabilmek için verilen ödünler demektir. Bence bu bir gerçek, inkâr etmenin bir anlamı yok, *ama, gerçek olsun olmasın, siyah Amerikalılar da dahil dünyadaki siyah nüfusun gerçekten inandığı şey budur*. Afrika'da "bağımsızlık", burada "bütünleşme" sözcükleri neredeyse eşit derecede anlamsız; yani, Avrupa henüz Afrika'yı terk etmedi ve buradaki siyah adam daha özgür değil. Ve bu son iki saptama inkâr edilemez gerçekler, hepimiz için en ağır ve ciddi imaları içeren, birbiriyle ilintili gerçekler. Bu ülkenin Negro'ları belki asla güç elde edemeyecek

ama kaosu hızlandırmak ve Amerikan rüyasının üzerine perdeyi indirmek için çok iyi bir konumdalar.

Tabii bunun, o rüyanın doğası ve –hangi renkten olursak olalım– biz Amerikalıların onu sorgulamaya cesaret edemediğimiz, gerçekleştirmektense dünyalar kadar uzak olduğumuz gerçeğiyle çok ilgisi var. Kendimiz hakkında bilmek istemediğimiz çok fazla şey var. Örneğin, insanlar eşit olmak için yanıp tutuşmuyor (sonuçta neyle ve kiminle eşit?), üstün oldukları düşüncesini seviyorlar. Ve bu insanlık gerçeğinin burada, kimlik kazanmanın neredeyse imkânsız olduğu ve çabalayan insanların kendilerini sürekli statükonun kayan topraklarında bulduğu bu ülkede, özellikle yıpratıcı bir gücü var. (Manevi açıdan konuşursak, işçinin olmadığı, yalnızca patronun kızının kalbini çalmak isteyen adayların olduğu bir ülkede, emeğin tarihini düşünün.) Dahası, şimdiye kadar, gerçekten özgür olma tutkusuna sahip olan çok az insana rastladım ve çoğu Amerikalı değildi. Özgürlüğe dayanmak zordur. Siyasi özgürlükten tinsel bağlamda bahsettiğim söylenerek yazdıklarıma karşı çıkılabilir, ama bir ulusun siyasi kurumları her zaman için o ulusun ruhsal durumu tarafından tehdit ve sonuç olarak kontrol edilir. Biz bu ülkede, kafamızın karışıklığı tarafından sandığımızdan çok daha fazla kontrol ediliyoruz ve Amerikan rüyası bu nedenle hem özelde, hem içeride hem de uluslararası düzeyde kâbusa çok yakın bir şey haline gelmiş durumda. Özelde, yaşamlarımıza katlanamıyor ve sorgulamaya cesaret edemiyoruz; içeride, ülkemizde olanlar adına hiçbir sorumluluk almıyoruz (iftihar edemiyoruz); ve uluslararası düzeyde milyonlarca insan için sonu gelmez bir felaketiz. Bu son saptamadan kuşku duyan varsa, kulaklarını, kalbini, aklını –mesela– Kübalı bir köylü ya da İspanyol bir şairin tanıklığına açması ve Castro öncesi Küba'da ya da İspanya'da yaptıklarımızın kurbanı *o* olsaydı ne hissedeceğini *kendine* sorması gerekir. İspanya'daki tuhaf rolümüzü Rus tehdidi ve özgür dünyanın korunması gerektiği bahaneleriyle açıklıyoruz. Rusya bir anda ortaya çıkıp bizi hipnotize etmedi, ve bizim Doğu ile Batı arasındaki çatışma olarak gördüğümüz durumda Rusya'nın tek gerçek avantajı Batı dünyasının ahlaki tarihiyle ilgilidir. Rusya'nın gizli silahı varlıklarından haberdar olmadığımız

milyonlarca insanın şaşkınlığı, çaresizliği ve açlığıdır. Bu insanlar Rus Komünistlerinin umurunda bile değil. Ama bizim cehalet ve kararsızlığımız, onları Rusların eline teslim etmek değilse de, Rus gölgesinin en derinlerine itme gibi bir etki yaptı, bu nedenle –onları suçlamak kolay değil– aralarında en çok kendini ifade edenler, aynı zamanda en çok baskı altında olanlar, bize en az güvenenler. Bizim gücümüz ve değişim korkumuz bu insanları mutsuzluk ve şaşkınlığa mahkûm etmiştir ve onlar bu durumu dayanılmaz buldukları sürece bizim başımız da dayanılmaz bir belada demektir. Çünkü onlar durumlarını dayanılmaz bulur ama bunu değiştiremeyecek kadar ağır bir baskı altında olurlarsa, böyle bir bağlamda, her zaman için vicdandan yoksun daha büyük güçlerin elinde yalnızca maşa olacaklardır ve sonunda –Küba'da olduğu gibi– durumlarını değiştirmeyi başardıklarında, bütün büyük değişimlerin peşinden gelen o hortumun içindeki boşluk sayesinde, başımız her zamankinden daha fazla belada olacaktır. Bir diktatör devirmek ya da bir istilacıyı geri püskürtmekle köklü bir devrim gerçekleştirmenin birbirinden tamamen ayrı şeyler olduğunu artık anlamamız lazım. İnsanlar tarih boyunca parçalanmış ülkeyi yeniden bir araya getirmek için ona ihtiyaç olduğundan, sadece kandırılarak başka bir Firavunun, özgürlüklerini asla vermeyecek olan yeni bir Firavunun eline düştüklerini keşfetmişlerdir. İnsanların bilmece doğaları ve kendi hayatlarının yükünü omuzlamaya fazla istekli olmamaları yüzünden, belki de bu sürekli tekrarlanacaktır. Ama kalbimin en derininde bir yerde ben buna inanmıyorum. İnsanların bundan daha iyi olabileceğine, olduklarından daha iyi olabileceklerine inanıyorum. O yükün gerçeklik olduğunu bir kez fark ettiğimizde ve gerçeklikle yüzleşebildiğimizde kaldıramayacağımız bir yük yok. Neyse, burada söylemeye çalıştığım, istesek de istemesek de, bir devrimler çağında yaşadığımız ve Amerika'nın hem güce hem de, buna yürekten inanmak isterim ki, bu devrimlerin gerçek devrimler olabilmesi için yardım elini uzatacak ve insan kaybının en aza indirgenmesini sağlayabilecek gerekli deneyime sahip tek Batılı ülke olduğu. Bu enerji patlamalarını engellemeye yönelik her çaba ölüm fermanımızı imzalamakla eşdeğer olacaktır.

Bizim Rus tehdidi olarak algıladığımız şeyin gerisinde

yüzleşmek istemediğimiz ve beyaz Amerikalıların Negro sözkonusu olduğunda yüzleşmek istemedikleri şey yatıyor: Gerçeklik, yaşamın acıyla dolu olduğu gerçeği. Sırf dünya döndüğü ve güneş yılmaksızın doğup battığı ve bir gün, hepimiz için, güneşin son, en son kez batacağı gerçeği yüzünden yaşam acıyla doludur. Belki de sorunumuzun, insan sorununun kökü, yaşamımızın bütün güzelliğini feda edeceğimiz, elimizdeki tek gerçek olan ölüm gerçeğini inkâr etmek için kendimizi totemlere, tabulara, haçlara, tanrılar için kan akıtmaya, kiliselere, camilere, ırklara, ordulara, bayraklara, milletlere hapsedeceğimiz gerçeğine uzanmaktadır. Bana ölüm *gerçeğini* kutlamamız gerekir gibi geliyor, hatta, yaşam denen bilmeceye tutkuyla göğüs gererek ölümümüzü *hak etmeliyiz*. Yaşama karşı sorumluyuz: İçinden geldiğimiz ve bir gün geri döneceğimiz o ürkünç karanlıktaki tek küçük fenerdir yaşam. Arkamızdan geleceklerin hatırına, bu geçitten mümkün olduğunca soylu bir şekilde geçmeliyiz. Ama beyaz Amerikalılar ölüme inanmıyor, derimin karanlığından bu denli korkmalarının nedeni bu. Negro'nun bu ülkedeki varlığının ülkenin yıkımına neden olabileceği gerçeğinin nedeni de bu. Özgür insanın sorumluluğu sürekli olana güvenmek ve onu kutlamak –doğum, mücadele ve ölüm süreklidir, her zaman öyle olduğunu düşünmeyiz ama sevgi de öyle–, değişimin doğasını anlamak, değişmeye istekli ve açık olmaktır. Yüzeydeki değil derinlerdeki bir değişimden söz ediyorum; yenilenme anlamında bir değişimden. Ama sürekli olmayan şeyleri öyleymiş gibi algıladığımız sürece değişim mümkün olmayacaktır: Güvenlik örneğin, ya da para, veya güç. O zaman inandığımız şeyler, yalnızca kendimizi aldatmaya yarayacak, bir masal olmaktan öteye geçemeyecek ve özgürlüğe dair bütün umutlar –bütün olasılıklar– ortadan kalkacaktır. Ve yıkım derken tam olarak Amerikalıların gerçekten özgür olabilmek için harcanacak bütün çabalardan vazgeçmiş olmasını kastediyorum. Negro bu vazgeçişi hızlandırabilir, çünkü beyaz Amerikalılar, uzun tarihleri boyunca, hiçbir zaman onu kendileri gibi bir insan olarak görmeyi başaramadılar. Bu noktayı açıklamaya hiç gerek yok; Negro'nun buradaki süregelen konumu, beyaz Amerikalıların ona insanlığını teslim etmemek için kullanmış olduğu ve hâlâ kullandığı savaş oyunlarını savuşturabilmek

için verdiği anlatılamaz mücadele bunu defalarca kanıtlamıştır. Her iki grubun da bu çatışma için harcadığı enerjiyi Amerika başka şekillerde kullanabilirdi. Bütün Batılı uluslar arasında renk kavramının geçersizliğini ve devrini tamamladığını kanıtlamak için en iyi konumlandırılmış olan tek ülke Amerika'dır. Ama o bu fırsatı değerlendirmeye, hatta bunu bir fırsat olarak görebilmeye bile cesaret edememiştir. Beyaz Amerikalılar bunu kendi utançları olarak görmüş ve topraklarında siyah adamın varlığını bir sorun olarak yaşamayan daha uygar ve daha şık Avrupalı ülkelere özenmişlerdir. Bunun nedeni Amerikalıların "Avrupa" ve "uygarlık" kelimelerini –öyle olmadıkları halde– eşanlamlı saymaları ve Amerika'da üretilenler başta olmak üzere, diğer yaşam standartları ve kaynaklarına güvensizlik duymaları, Avrupa için doğru neyse kendileri için de her konuda aynısıymış gibi davranmaya kalkışmalarıdır. Sonuçta ortaya çıkan şu ki beyaz olarak tanımlanması zor bir ulus olarak öyle olduğumuzu düşünmekte ısrar edersek, kendimizi gerçekten beyaz olan uluslarla birlikte sterilliğe ve çürümeye mahkûm etmiş oluruz, oysa kendimizi *olduğumuz gibi* kabul ederek Batı'nın başaracaklarına yeni bir soluk kazandırabilir ve onları dönüştürebiliriz. Bu dönüşümün bedeli Negro'nun koşulsuz özgürlüğü olacaktır; uzun süredir reddedilen Negro'ya, ne tür bir ruhsal ya da sosyal risk uğruna olursa olsun artık kucak açılması gerektiğini söylemek abartılı olmaz. Negro ülkesindeki kilit noktasıdır ve Amerika'nın geleceği ancak onun geleceği kadar parlak ya da karanlıktır. Üstelik Negro da bunun farkındadır, olumsuz anlamda da olsa. Sorduğu sorunun nedeni de budur: Yanan bir evle bütünleşmeyi gerçekten *istiyor* muyum?

Başka yerlerdeki beyazlar gibi Amerika'daki beyazlar da, kendilerini siyah insanların ihtiyaç duyacağı ya da isteyeceği gerçek bir değere sahip oldukları fikrinden yoksun bırakabilmekte zorlanıyorlar. Ve, Negro sorununun çözümünü –örneğin, Negro'ların beyazlara ait standartları kabul edip benimseme hızına bağımlı kılan– bu varsayım, Bobby Kennedy'nin kırk yıl içinde siyah bir Başkanımız olabileceğine dair verdiği garantiden, çoğu liberalin kendi Negro akranlarına hitap ederken kullandığı o talihsiz ve sıcak, tebriklerle dolu ses tonuna kadar birçok çarpıcı

şekilde kendini göstermekte. Azmin rengi olamayacağı gerçeğini kanıtlayarak iç ferahlatmakla kalmayıp beyaz adamın değerli olduğu hissini de bol bol onaylayan bir başarı göstererek eşit hale gelmesi gerektiği varsayılan elbette Negro. Ne yazık ki bu değerin başka bir yolla onaylanması da pek mümkün değil; beyaz adamın kamusal ve özel yaşamında öykünmek istenecek pek az şey olduğu ortada. Kalbinin ta derinlerinde bir yerde beyaz adam da bunun farkında. Onun için, Negro sorunu dediğimiz şeye harcanan enerjinin geniş bir bölümü beyaz adamın beyaz olmayanlar tarafından yargılanmamak, olduğu gibi görülmemek için duyduğu derin tutku tarafından üretilmekte ve aynı zamanda beyazların çektiği acının geniş bölümü beyaz adamın acısının büyük bölümü onun olduğu gibi görülmek, kendi aynasının zorbalığından kurtulmak için duyduğu aynı derecede derin ihtiyaçtan kaynaklanmakta. Bunu itiraf edebilsek de edemesek de, aynaların yalandan başka bir şey söylemediğini, orada bizi bekleyen şeyin boğularak ölmek olduğunu hepimiz biliyoruz. Sevginin bu denli ümitsizce aranmasının ve bu denli kurnazca engellenmesinin nedeni budur işte. Sevgi onlarsız yaşayamayacağımızdan korktuğumuz ve onlarla yaşayamayacağımızı bildiğimiz bütün maskeleri düşürür. Burada "sevgi" sözcüğünü yalnızca kişisel anlamda değil bir varoluş ya da lütuf biçimi olarak kullanıyorum; Amerikalıların zihnindeki o çocukça mutlu edilme kavramından değil, evrensel ve zorlu anlamdaki yolculuk, cüret etme ve büyüme kavramından söz ediyorum. Sonra da, Amerika'nın bugününü tehdit eden ırksal gerilimlerin gerçek antipatiyle çok az ilgisi olduğunu –aslında tam tersi– ve renkle ilişkilerinin yalnızca sembolik düzeyde olduğunu ileri sürüyorum. Bu gerilimlerin kökü sevginin ya da cinayetin kaynağını bulduğu aynı derinliklere uzanmaktadır. Beyaz adamın itiraf edilmemiş –ve görünüşe göre, onun için dile getirilemez olan– özel korku ve arzuları Negro'ya yansıtılmaktadır. Negro'nun kendi üzerindeki zulmeden gücünden kurtulabilmesinin tek yolu buna rıza göstermesi, dolayısıyla, kendisinin de siyah olması, şu anda tek başına sahip olduğu güçle yükseklerden hüzünle seyrettiği, ruhsal seyahat çekleriyle silahlanmış olarak sadece karanlık çöktükten sonra gizlice ziyaret ettiği, acılar içinde dans eden o ülkenin

bir parçası olmasıdır. Bırakın benimsemeyi, hiçbir düzeyde, yaşadıklarını ya da yaşamaları gerektiğini söyledikleri şekilde yaşamayan insanların değerlerine saygı duymak nasıl mümkün olabilir ki? Amerikan Negro'sunun çektiği dört yüzyıllık kahrın en sonunda gelip Amerikan uygarlığının bugünkü düzeyine erişmesiyle sonuçlanması gerektiği önermesini kabul edemiyorum. Yaşamımdaki ahlaki çelişkilerin ve manevi kuraklığın desteklenmesi için şimdi de Amerikalı psikiyatriste bağımlı olmam bekleniyorsa, Afrikalı büyücü doktordan kurtulmuş olmamın bir anlamı olduğuna inanmakta güçlük çekiyorum. Böyle bir pazarlığı reddediyorum. Beyaz insanların elinde siyahların ihtiyaç duyduğu ya da istemesi gereken bir şey varsa, o da güçtür; ve hiç kimse gücü sonsuza kadar elinde tutamaz. Genelleme yaparsak, beyaz insanlar nasıl yaşanacağı konusunda model olarak alınamazlar. İşin doğrusu, beyaz adamın kendisini karmaşadan kurtaracak ve varlığının derinlikleriyle bir kez daha üretken bir ilişki kurmasını sağlayacak yeni standartlara şiddetle ihtiyacı olduğudur. Ve tekrarlıyorum: Beyazların özgürleşmesinin bedeli siyahların özgürleşmesi, şehirlerde, kasabalarda, yasalar önünde ve zihinlerde tam olarak özgürleşmesidir. Örneğin, –özellikle aileyi benim gibi tanıyan– bir adamın, nasıl olup da kız kardeşinizle evlenmek *isteyebileceği* benim için tam bir bilmece. Ama eğer istersek, kız kardeşiniz ve ben bunu yapmak için bütün haklara sahibiz ve hiç kimsenin bizi engellemeye hakkı yok. O beni kendi düzeyine çekemezse, belki ben onu kendi düzeyime çekebilirim.

Kısacası, eğer gerçekten bir ulus olacaksak, yani kadın erkek, kimliğimize kavuşmayı ve olgunluğa ulaşmayı gerçekten diliyorsak, siyah ve beyazların birbirlerine fazlasıyla ihtiyacı var. Tek bir ulus oluşturmanın korkunç derecede zor bir iş olduğu kanıtlanmış durumda; şimdi kalkıp da biri siyah biri beyaz iki ulus oluşturmaya gerek olmadığı ortada. Ama sonuçta, Nation of Islam hareketinden çok daha fazla politik güce sahip beyaz adamlar, nesiller boyunca, tam da bunun savunuculuğunu yapmaya devam ettiler. Bu görüş Senatör Byrd'ün dudaklarından döküldüğünde itibar görüyorsa, Malcolm X'in dudaklarından döküldüğünde görmemesi için bir neden yok. Ve ikinci şahsı sorgulamaya istekli her meclis komisyonunun birinci şahsı sor-

gulamaya da istekli olması gerekir. Her ikisi de tam olarak aynı görüşü dile getirmekte ve kesinlikle aynı tehlikeyi temsil etmektedir. Bana uygulanacak yasaların düzenlenmesinde beyaz insanların benden daha donanımlı olduklarını varsaymak için kesinlikle hiçbir neden yoktur. Kendi ülkemin politik meselelerinde söz hakkım olmaması gerektiği kesinlikle kabul edilemez, ben Amerika'nın vesayeti altındaki bir çocuk değilim, bu kıyılara ayak basan ilk Amerikalılardan biriyim.

Bu geçmiş, Negro'nun iple, ateşle, işkenceyle, hadımlıkla, bebek ölümleriyle, tecavüzle; ölüm ve aşağılanmayla; gece gündüz hissedilen, iliklerine kadar işlemiş bir korkuyla; çevresindeki herkesçe reddedildiği için yaşamaya hakkı olduğundan duyulan kuşkuyla; koruyuculuğuna ihtiyacı olan ama koruyamadığı kadınları, akrabaları ve çocukları için duyulan üzüntüyle; öfke, nefret ve cinayetle, beyaz adama duyulan ve çoğunlukla kendisine ve kendi cinsine geri yansıyan, bütün sevgiyi, bütün güveni, bütün neşeyi imkânsız kılan bu denli derin bir nefretle dolu olan geçmişi; bu geçmiş, bir insan kimliği, bir insan yeterliği elde etmek, sergilemek ve onaylanmak için verilen bu sonsuz mücadele, bütün dehşetine rağmen, yine de, çok güzel bir şey içermektedir. Acıyı yüceltmek anlamında değil –yeteri kadar acı bile zaten bir şölendir– ama acı çekemeyen insanlar asla büyüyemez ve asla ne olduklarını keşfedemezler. Onu yok etmek için üstüne püskürtülen insan acımasızlığından alevin içinden, insanlığını, kimliğini günbegün yakalamaya zorlanan bir adam, bu çabasından canlı çıktığı takdirde, hatta canlı çıkmasa bile, kendisi ve insan yaşamı hakkında yeryüzündeki hiçbir okulun –ve, tabii, hiçbir kilisenin– öğretemeyeceği bir şeyi bilir. Kendi sarsılmaz yetkinliğini kazanır. Bunun nedeni, yaşamını kurtarmak için dış görünümlerin ardına bakmaya, hiçbir şeyi olduğu gibi almamaya, sözcüklerin ardındaki anlamı duymaya zorlanmış olmasıdır. Sürekli olarak yaşamın getirebileceği en kötü olasılıkları deneyimlediğinizde, sonunda yaşamın getirebileceklerinden duyulan korku tarafından kontrol edilmekten vazgeçersiniz; o ne getirirse getirsin katlanılmalıdır. Ve böyle bir deneyim düzeyine eriştiğinizde acınız size zevk vermeye, nefret taşınamayacak kadar ağır bir yük haline gelmeye başlar. Burada

fazlasıyla kısa ve yetersiz olarak sergilenmeye çalışılan yaşam deneyimi Negro'nun nesiller boyunca yaşadığı gerçek olmuştur, buna nasıl dayandıklarını ve çetelerin arasından geçerek okula gidebilecek anaokulu çağındaki çocukları nasıl yetiştirebildiklerini açıklamak işe yarayacaktır. Bu ülkedeki Negro'ların uzun süredir yaptığı gibi beyaz üstünlüğünün kudretli ve gamsız kalesine sürekli saldırmak büyük güç ve büyük kurnazlık ister. Ayağını boynunuza dayamış sizden nefret eden birinden nefret etmemek büyük bir ruhsal esneklik ister, çocuğunuza nefret etmemeyi öğretmekse daha da büyük bir kavrayış ve hayırseverlik mucizesi gerektirir. Bugün karşılarında çeteleri bulan Negro oğlanlar ve kızlar inanılmaz ve çok eski bir aristokrasi soyundan gelen, bu ülkenin ürettiği tek gerçek aristokratlardır. Beyaz üstünlüğünün o dağından kendi bireysellik kayalarını yontan aristokratlar. Okul binasının damını aktarmak, yeni kitaplar, yeni bir laboratuvar, daha fazla yatakhane, yatakhaneye daha fazla yatak için arka yolları aşındırıp arka kapıları çalarak "Evet efendim, hayır hanımım," diyen bu isimsiz kahramanlardan oluşan orduya büyük saygı duyuyorum. Onlar "Evet efendim, hayır hanımım," demekten hoşlanmıyordu ama Negro'nun eğitilmesi için ülkenin acelesi yoktu, işin başa düştüğünü bilen bu siyah adamlar ve kadınlar, onurlarını ceplerine koyup işe koyuldular. O arka kapıları açan beyaz erkek ve kadınlardan herhangi bir şekilde daha aşağı düzeyde olduklarına inanmak çok zor. Güneş doğarken, güneş batarken, çocuklarını yetiştiren, sebzelerini yiyen, küfürlerini savurup gözyaşlarını akıtan, şarkılarını söyleyip sevişen bu erkek ve kadınların, aynı güzellikleri paylaşmak için güneş battıktan sonra sürünerek yanlarına yaklaşan beyaz erkek ve kadınlardan herhangi bir şekilde daha aşağı düzeyde olduklarına inanmak çok zor. Ama biz Avrupa'nın düştüğü hataya düşmemeliyiz: Siyahların durumu, yaşam biçimi ve algıları beyazlardan bu denli farklıdır diye, tüm ırkın da beyazlardan daha üstün olduğunu varsayamayız. Benim bu insanlarla gurur duymamın nedeni renkleri değil, zekâları, manevi güçleri ve güzellikleri. Bu ülkenin de onlarla gurur duyması gerekir ama ne yazık ki çoğunluk onların varlığından bile habersiz. Ve bu cehaletin nedeni, onların Amerikan yaşamındaki varlıklarından

haberdar olmanın, Amerikalıların kendileri hakkında bilmek istediklerinden çok daha fazlasını yüzlerine vurmuş olduğu ve vurmaya devam edeceğidir.

Amerikan Negro'su beyaz Amerikalıların yapıştığı o mitler koleksiyonuna asla inanmamış olmak gibi büyük bir avantaja sahiptir: Atalarının özgürlük âşığı kahramanlar olduğu; dünyanın gelmiş geçmiş en muhteşem ülkesinde doğmuş olduğu ya da Amerikalıların savaşta yenilmez barışta sağduyulu olduğu; Amerikalıların Meksikalılara, Kızılderililere, diğer komşularına ve kendinden güçsüz ülkelere her zaman için onurlu davranmış olduğu; Amerikalı erkeklerin dünyadaki en dürüst ve sözünün eri erkekler olduğu; Amerikalı kadınların saf ve iffetli olduğu. Negro'lar beyaz Amerikalılar hakkında bundan çok daha fazlasını bilir, aslında beyaz Amerikalılar hakkında ebeveynlerin –ya da, her neyse, annelerin– çocukları hakkında bileceği şeyleri bilir ve onları çoğunlukla bu şekilde görür. Ve belki de takınılan bu tavır, bütün bildikleri ve katlanmak zorunda kaldıklarına rağmen, Negro'ların genelde ve yakın zamana kadar, neden bu denli az nefret duyabildiklerini anlamaya yardımcı olacaktır. Negro'nun genel eğilimi, gerçekten de, beyaz insanları mümkün olduğunca kendi beyin yıkamalarının hafiften kaçık kurbanları olarak dışlamak olmuştur. Nasıl yaşadıklarını görürsünüz. Bu konuda aldatılmanıza olanak yoktur; yaptıkları şeyleri ve buldukları bahaneleri görürsünüz ve beyaz bir adamın başı belaya, ciddi bir belaya, girdiğinde geldiği yer Negro'nun kapısıdır. Ve beyaz adamın bu dünyadaki avantajlarına sahip olunduğunda, asla onun kadar kafası karışık, neşesiz ve aptalcasına acımasız olunamayacağını düşünürsünüz. Negro'nun beyaz adamdan istediği başının üstünde bir dam ya da beş dolar veya hâkime yazılacak bir mektuptur, beyaz adamın Negro'dan istediğiyse sevgidir. Ama sizden istediği şeyi verebilme yeteneğine kendisi sahip değildir. Ödeyeceği bedel çok yüksektir, kaybedeceği çok şey vardır. Ve bunu Negro da bilir. Bir adam hakkında böyle bir gerçeği bildiğinizde ondan nefret etmeniz imkânsızdır ama siz de bir adam olmadığınız –onunla eşit olmadığınız– sürece onu sevebilmeniz de imkânsızdır. Sonuçta, onu görmezden gelmeye çalışırsınız çünkü çocukların evrensel özelliği belanın kendi tekel-

lerinde olduğunu varsaymalarıdır, dolayısıyla sizin de kendi tekellerinde olduğunuzu varsayarlar. (Birlikte çalıştığı beyazlar hakkında neler bildiğini gidip istediğiniz Negro'ya sorun. Sonra da birlikte çalıştığı beyazlara onun hakkında neler bildiklerini sorun.)

Amerikan Negro'sunun geçmişi nasıl kullanılabilir? Bu onurdan yoksun geçmişin çok yakında ayağa kalkıp suratımıza bir tokat atması kuvvetle olasıdır. Örneğin, (dünyada hâlâ savaşa gidecek kadar sapık insanlar varsa) Amerikan Negro'sunun desteklemeyeceği ancak çoğunun gitmeye zorlanacağı savaşlar olabilir, ve böyle bir yöntemin işe yararlığı konusunda gerçekten katı sınırlar olduğu gibi bir devletin hapse atabileceği yurttaş sayısı da sınırlıdır. Korkarım yolda Amerika'nın ödemeye hazır olmadığı bir fatura var. "Yirminci yüzyılın sorunu," diye yazmıştı W. E. B. Du Bois yirmi yıl kadar önce, "renk sınırı sorunudur." Burada, orada, nerede olursa olsun Amerikalıların daha iyi bir dünya kurmaya dair bütün çabalarını, baltalamadığı zamanlarda hiç olmazsa tehlikeye atan korkutucu ve hassas bir sorun. İşte bu nedenle beyaz Amerikalıların inandıklarını sandıkları her şey şimdi yeniden gözden geçirilmeli. Yeniden görmek istemeyeceğimiz şey insanların renklerini temel alarak birleşmeleri. Ama biz Batılılar renge yüklediğimiz değeri yüklemeye devam ettikçe, sessiz çoğunluğun bir başka kökende birleşmesini imkânsız kılıyoruz. Ve bu ürkünç fırtınanın, bu koca karmaşanın ortasında, kendisini hiçbir zaman kabul etmemiş olan, zincirlere vurularak getirildiği bir ulusun kaderini paylaşması gereken siyah insanlar duruyor. Eh, eğer durum böyleyse, bu kaderi değiştirmek için elinden gelen her şeyi yapmaktan başka seçeneği de kalmıyor, hangi riske –sürgün, hapis, işkence, ölüm– atılarak olursa olsun. Çocuklarımızın hatırına, *onların* ödeyeceği faturayı en aza indirgeyebilmek için, hiçbir boş inanca sığınmamaya dikkat etmeliyiz; derinin rengine yüklenen değerse her zaman, her yerde ve sonsuza kadar boş bir inanç olarak kalacaktır. İstediğim şeyin imkânsız olduğunu biliyorum. Ama bizim zamanımızda, her zaman olduğu gibi, talep edilebilecek en küçük şey imkânsızdır, ve, sonuçta, insanlık tarihinin geneline, özel olarak da Amerikan Negro'sunun tarihine

bakıldığında imkânsızın aralıksız olarak başarıldığını görmek bizi cesaretlendirecektir.

Henüz çok gençken ve o şarap lekeli ve sidikle kaplı boş binalarda arkadaşlarımla uğraşırken, içimden bir şey merak ederdi, *Bütün bu güzelliğe ne olacak?* Beyaz da olsak siyah da, bazılarımızın bunu henüz bilmediğinin farkındayım ama siyah insanlar çok güzeller. Ve Elijah'nın masasında oturup o bebeği, kadınları ve erkekleri izleyerek Tanrı'nın –ya da Allah'ın– intikamından bahsederken, düşündüm ki o intikam alındığında, *O zaman bütün bu güzelliğe ne olacak?* Ayrıca beyaz dünyanın uzlaşmazlığı ve cehaletinin bu intikamı kaçınılmaz kılabileceğini de görüyordum: Hiçbir kişi ya da kuruma bağımlı olmayan, hiç kimse tarafından alınamayacak ve hiçbir polis gücü ya da ordunun engel olamayacağı bir intikam; tarihi bir intikam, "Ne ekersen onu biçersin" dediğimiz her seferinde doğruladığımız yasaya bağlı kozmik bir intikam. Ve işte buradayız, gökkuşağının yayının merkezinde, dünyadaki gelmiş geçmiş en şatafatlı, en değerli ve en inanılmaz su değirmeninde kapana kısılmışız. Şu anda her şeyin bizim elimizde olduğunu varsaymalıyız, başka türlüsüne hakkımız yok. Eğer biz –şimdi âşıklar gibi diğerlerinin bilincini oluşturması ve bunda ısrarlı olması gereken nispeten bilinçli beyazlardan ve nispeten bilinçli siyahlardan söz ediyorum– görevimizden kaçınmazsak, bir avuç insan da olsak, bu ırk kâbusuna bir son verebilir, ülkemize kavuşarak dünya tarihini değiştirmeyi başarabiliriz. Eğer her şeyi kaybetmeyi göze almazsak, bizi bekleyen şey Kitabı Mukaddes'ten alınıp bir köle tarafından şarkı haline getirilen kehanetin gerçekleşmesi olacaktır: *Tanrı Nuh'a gökkuşağını gösterdi, Artık su yok, bundan sonrası ateş!*

James Baldwin'in (1924-1987) yazarlığının doruğunda olduğu 1962 yılında yayımladığı iki mektup-denemenin, 14 yaşındaki yeğeni ve adaşı James'e yazdığı "Zindanım Sarsıldı" ile "Bundan Sonrası Ateş"in, birlikte basımından oluşan bu kitap, 1963 yılında yayımlanır yayımlanmaz klasikleşti, hem ABD'de hem de bütün dünyada Siyah hareket için yeni bir yol gösterici, bir "kalk borusu" oldu.

"Eğer biz –şimdi âşıklar gibi diğerlerinin bilincini oluşturması ve bunda ısrarlı olması gereken nispeten bilinçli beyazlardan ve nispeten bilinçli siyahlardan söz ediyorum– görevimizden kaçınmazsak, bir avuç insan da olsak, bu ırk kâbusuna bir son verebilir, ülkemize kavuşarak dünya tarihini değiştirmeyi başarabiliriz. Eğer her şeyi kaybetmeyi göze almazsak, bizi bekleyen şey Kitabı Mukaddes'ten alınıp bir köle tarafından şarkı haline getirilen kehanetin gerçekleşmesi olacaktır: *Tanrı Nuh'a gökkuşağını gösterdi, Artık su yok, bundan sonrası ateş!*"

ISBN 978-975-08-1052-X
7 TL
9 789750 810527